ΛΟΓΟΣ ΕΙΣΙΤΗΡΙΟΣ

εἰς τὸ μάθημα τῆς Λατινικῆς Φιλολογίας ἀπαγγελθεὶς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ὑπὸ τοῦ τακτικοῦ καθηγητοῦ Σ. Κ. Σακελλαροπούλου τῇ 22 Ὀκτωβρίου 1890.

Κύριοι,

Δύο μεγαλων ἐθνῶν ὁ βίος, ἐξεταζόμενος ὑπὸ πάσας αὐτοῦ τὰς ἐπόψεις, ἀποτελεῖ κυρίως τὸ θέμα, περὶ τὸ ὁποῖον, ὡς γνωστόν, ὁ σχολεῖται ἡ κλασσικὴ φιλολογία. Τοῦ ἑτέρου δὲ τῶν ἐθνῶν τούτων, τοῦ ῥωμαϊκοῦ, ὁ βίος, ἰδιαίτατα δὲ ἡ *γλῶσσα* καὶ ἡ *γραμματεία*, θὰ εἶναι τῆς ἡμετέρας διδασκαλίας ἡ ὑπόθεσις.

Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, συναποτελοῦντες ὁμοῦ τὸν κλασσικὸν λεγόμενον κόσμον, ἦσαν ὄχι μόνον ὅλως κατὰ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ ἐθνικὰ γνωρίσματα ἀπ' ἀλλήλων διάφοροι, ἀλλὰ καὶ πολὺ διαφόρους ἔσχον τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ἱστορίας τὰς περιπετείας καὶ τὰς τύχας. Ὅθεν τὰ δύο ταῦτα τοῦ ἀρχαίου κόσμου στοιχεῖα συμπληροῦσι καὶ συναπαρτίζουσιν ἄλληλα, ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ὑπερτεροῦσιν οἱ Ἕλληνες εἰς ὅσα ὑστεροῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τἀνάπαλιν πλεονεκτοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι εἰς ὅσα εἶναι ὑποδεέστεροι οἱ Ἕλληνες καὶ ἐν τῇ *θεωρίᾳ* μᾶλλον διαπρέπουσιν οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, ἐν δὲ τῇ *πράξει* οἱ Ῥωμαῖοι, ὥστε ἐπὶ τέλους, κατά τινα φυσικοῦ οὕτως εἰπεῖν νόμου ἐπικράτησιν, κατέκτησαν μὲν καὶ ὑπέταξαν τοὺς Ἕλληνας οἱ Ῥωμαῖοι, ἐξεπολίτισαν δ' ἐκείνους καὶ ἐξημέρωσαν οἱ Ἕλληνες.

Ἐκ τούτου δὲ ἀκολουθεῖ ὅτι καὶ ἡ γλῶσσα ἡ λατινικὴ πλασθεῖσα τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ διαμορφωθεῖσα κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ λαοῦ, ὅστις τὴν ὡμίλει, ἔσχε μὲν ὅμοιον καὶ κοινὸν τὸν χαρακτῆρα πρὸς τὸν τοῦ λαοῦ ἐκείνου, ὑποστᾶσα δ' ἔπειτα καὶ αὐτὴ τοῦ ἑλληνισμοῦ τὴν ἐπίδρασιν, χωρὶς οὐδέποτε νὰ ἀποβαλῇ τὰ κυριώτατα τῶν ἰδίων καὶ φυσικῶν αὐτῆς γνωρισμάτων, διεδόθη πανταχοῦ, ἔνθα καὶ ἡ ῥωμαϊκὴ κατακτησις καὶ εἰσέδυσεν ἕως εἰς τὰ πέρατα τοῦ κατὰ τοὺς τότε χρόνους γνωστοῦ κόσμου, ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ τὴν προστασίαν τῶν ῥωμαϊκῶν ὅπλων καὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς.

Ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι, ὅπως ἡ ἱστορία μαρτυρεῖ, ἄκαμπτοι καὶ ἀφαντασιωτοι καὶ πρακτικοὶ τόσον, ὥστε μόνον περὶ τὰ ἐν τῷ βίῳ ἀπολύτως χρήσιμα καὶ προφανῶς ὠφέλιμα ἠγάπων νὰ διατρίβωσιν, ἔτι δὲ φειδωλοὶ περὶ τὰς δαπάνας καὶ κερδοσκόποι καὶ λιτοὶ περὶ τὴν δίαιταν καὶ μέχρις ἐσχάτης δεισιδαιμονίας εὐλαβεῖς περὶ τὰ θεῖα, τυφλοῖς ὄμμασιν ὑποτασσόμενοι εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς νόμους, φιλοπατρίας δὲ ἀδαμάστου καὶ ἀκαταπονήτου. Ὅθεν ἡ τοιαύτη των ἰδιοφυΐα ἀπέδειξε μὲν πολλάκις τοὺς Ῥωμαίους φιλαύτους καὶ πεισματικοὺς καὶ πανούργους καὶ μέχρι τινὸς τοὐλάχιστον καταφρονητὰς πάντων τῶν καλῶν ἐκείνων καὶ ἀγαθῶν σπουδασμάτων, ἅτινα ὄχι μόνον ἐξωραΐζουσι καὶ καλλύνουσι τὸν βίον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἀνακουφίζουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀπαραιτήτων πόνων καὶ πικριῶν, αἵτινες περισφίγγουσι τὴν φυσικὴν καὶ κοινωνικὴν ἡμῶν ζωήν, ἀλλὰ καὶ ἀνέδειξεν αὐτοὺς μεγάλους ἐν τῷ κόσμῳ καὶ φοβερούς. Διότι οἱ Ῥωμαῖοι ἀπὸ μικρῶν καὶ ταπεινῶν ἀφορμηθέντες, ἀπὸ τῆς φωλεᾶς ἐκείνης τοῦ Λατίου, κατώρθωνον διὰ τῆς πολιτικῆς αὐτῶν ἐμπειρίας καὶ τῆς στρατιωτικῆς μάλιστα ἀρετῆς ἐκτείνοντες βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον τοὺς πλοκάμους τῆς κυριαρχίας των νὰ καταπίνωσι τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, πόλεις καὶ ἐπαρχίας καὶ χώρας καὶ βασιλεῖα καὶ νὰ γίνωσι τέλος πάντων ἄρχοντες τῆς τότε οἰκουμένης γῆς, *πέραν καὶ τῶν Γαραμάντων καὶ τῶν Ἰνδῶν*, καθὼς λέγει ὁ ποιητής. Καὶ τὰ ἴχνη καὶ ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης κατακτήσεως, τὸ ἠξεύρετε, εἶναι διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ μέχρι τοῦδε μεγάλα καὶ ἀνυπολόγιστα.

Τοιούτου λοιπὸν λαοῦ ἡ γλῶσσα, ὁποία τις ἦτο; τίνα ἔσχε τὴν ἀρχὴν καὶ τίνα τὴν ἐπίδοσιν;

Ἡ λατινικὴ γλῶσσα στενὴν ἔχουσα συγγένειαν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀνήκει εἰς ἐκεῖνο τῶν ἰνδοευρωπαϊκῶν γλωσσῶν τὸ συνάθροισμα, ὅπερ ἀποκαλοῦμεν *μεσοιταλικὰς* διαλέκτους, ὁμιλουμένας δηλαδὴ ὑπὸ τῶν λαῶν τῆς μέσης Ἰταλίας (διότι περὶ πασῶν τῶν διαλέκτων ὅσαι τὸ παλαὶ ἐλαλοῦντο καθ' ὅλην τὴν Ἰταλίαν δὲν εἶναι ἡμέτερον ἔργον νὰ εἴπωμεν ἐδῶ) καὶ εἰς τὸ ὁποῖον πλὴν τοῦ λατινικοῦ ἀνήκουσι μάλιστα καὶ κυρίως τὸ ὀσκικὸν καὶ τὸ ὀμβρικὸν γλωσσικὸν ἰδίωμα. Εἶναι λοιπὸν ἡ λατινικὴ γλῶσσα, παρατηροῦμεν τοῦτο εὐθὺς κατὰ πρῶτον, *μία διά-*

λεκτος ἐκ τῶν πολλῶν, αἵτινες τὸ πάλαι ἐλαλοῦντο ἐν ταῖς διαφόροις τῆς Ἰταλίας χώραις καὶ ἡ *μόνη*, ἥτις προσέλαβε τὴν δέουσαν ἀνάπτυξιν καὶ γραμματειακὴν διαμόρφωσιν, ἐν ᾧ αἱ ἄλλαι περιῆλθον, πλειότερον ἢ ὀλιγώτερον, εἰς γνῶσιν ἡμῶν ἐξ ἐπιγραφικῶν μόνον μνημείων, σχετικῶς ὀλίγων καὶ ἀτελῶν ἐνίοτε ἢ δυσνοήτων. Ἐκ μὲν λοιπὸν τῶν γλωσσικῶν ἰδιωμάτων τῶν παλαιῶν Ἰταλῶν ἓν καὶ μόνον ὑπόκειται εἰς τὴν σπουδὴν ἡμῶν καὶ μελέτην, τῶν δὲ Ἑλλήνων πλείονας ἔχομεν, ὅπως εἶναι εἰς ὑμᾶς γνωστὸν διαλέκτους, ὄχι μόνον ἐκ τῶν ἐπιγραφικῶν μνημείων κατὰ πολὺ τῶν ἰταλικῶν γνωριμωτέρας, ἀλλὰ καὶ γραμματειακῶς ἀναπτυχθείσας καὶ διαμορφωθείσας. Τῆς διαφορᾶς ταύτης αἴτιον εἶναι ἡ διάφορος πορεία, ἣν ἠκολούθησαν ἐν τῷ σταδίῳ τῆς ἱστορίας των τὰ δύο ἔθνη. Τὰ ἑλληνικὰ φῦλα, ἀνέπτυξαν ἴδιον ἕκαστον πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν βίον, μέχρι τινὸς δὲ καὶ ἰδίαν γραμματείαν· ἐν Ἰταλίᾳ ἐξενίκησαν κατὰ πάντα οἱ Ῥωμαῖοι ἐπισκιάσαντες πάσας τὰς λοιπὰς φυλάς, ἐξενίκησε δὲ καὶ ἡ γλῶσσά των.

Ἡ γλῶσσα λοιπὸν αὕτη ἦτο κατ' ἀρχὰς ἁπλῆ μὲν καὶ πενιχρὰ καὶ δύσκαμπτος, ἀλλ' ἀπὸ φύσεως καὶ ἀνέκαθεν ὀγκηρὰ καὶ πομπώδης, ἁρμοδία δὲ ὄχι μόνον εἰς συνεννόησιν κατ' ἐκεῖνα τοῦ βίου τὰ ἀσχολήματα, περὶ ἃ οἱ Ρωμαῖοι τότε μαλιστα διέτριβον, τὰς γεωργικὰς δηλονότι ἢ ἐμπορικὰς σχέσεις, ἀλλὰ καὶ εἰς ἔκφρασιν καὶ διατύπωσιν νομικῶν, θρησκευτικῶν, στρατιωτικῶν καὶ καθ' ὅλου πολιτικῶν διατάξεων καὶ προσταγμάτων. Τοιαύτην μᾶς φανερώνουσιν, ἐν μέρει τοὐλάχιστον, τὴν πρὸ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ γλῶσσαν τῶν Ῥωμαίων καὶ τὰ σωζόμενα παλαιότατα αὐτῆς μνημεῖα.

Τοσοῦτον ἁπλοῦν καὶ ἀτελὲς ὄργανον ἔχοντες καὶ ἐστερημένοι ἐντελῶς ἐντέχνου ἐθνικῆς γραμματείας, τοῦ κυριωτάτου τούτου γνωρίσματος τῆς πνευματικῆς δυνάμεως καὶ ἀναπτύξεως παντὸς πεπολιτισμένου λαοῦ, ἐμεγαλούργουν οὐδὲν ἧττον οἱ Ρωμαῖοι καὶ ἐμεγαλούργουν ἐπὶ πέντε αἰῶνας.

Διὰ τίνα τάχα λόγον συνέβη τοῦτο; Εἶναι πιθανὸν ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἀπὸ ὡρισμένης σκέψεως καὶ οἱονεὶ ἐπίτηδες ἀπέφυγον πᾶσαν πρὸς πνευματικὴν ἀνάπτυξιν ἐργασίαν καὶ ἐνέργειαν περιορισθέντες εἰς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα ἐνασχολήματα καὶ περιμένοντες νὰ ἱδρύσωσι πρότερον ἀσφαλῶς καὶ μονίμως τὸ κράτος αὐτῶν; Δὲν εἶναι πολὺ φυσικώτερον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἦσαν ἐκ φύσεως ἁρμοδίως πεπλασμένοι πρὸς παραγωγὴν καλλιτεχνικῶν πνευματικῶν προϊόντων καὶ μαλιστα ποιητικῶν καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν πρότερον ἠδυνήθησαν νὰ παραγάγωσι, παρὰ τότε μόνον, ὅτε ἔπνευσεν ἐπ' αὐτοὺς πνεῦμα ζωῆς ἑλληνικῆς, τὸ πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως καὶ τῆς ἑλληνικῆς τέχνης; Ὅπου αὐτὰ τὰ πράγματα ἀφίνουσι φωνὴν δὲν ἔχομεν χρείαν νὰ προστρέχωμεν εἰς εἰκασίας. Ἄλλως δὲ καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν γραμμάτων ὅπως καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ ἱστορικῇ διδασκαλίᾳ καλὸν εἶναι νὰ ἀπέχωμεν πάσης ἐκ τῶν προτέρων δογματικῆς θεωρίας καὶ νὰ περιοριζώμεθα κατὰ τὸ δυνατὸν εἰς τὴν ἀκριβῆ καὶ ἐπιστημονικὴν ἔρευναν καὶ ἐκτίμησιν τῶν γεγονότων, ἐκεῖθεν δὲ καὶ μόνον ἐκεῖθεν νὰ ἐξάγωμεν τὰ δι' οἱονδήποτε λόγον χρήσιμα εἰς ἡμᾶς πορίσματα. Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν δὲν θεωροῦμεν πολὺ ἄξιον ἀπασχολήσεως καὶ τὸ ζήτημα, περὶ ὃ δὲν ἔκριναν τινες μάταιον νὰ ἐνδιατρίψωσιν, ἂν δηλαδὴ οἱ Ῥωμαῖοι ὠφέλειαν ἢ βλάβην μᾶλλον ἔπαθον ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἐπιδράσεως. Ἡ γραμματεία των, λέγουσιν, ἂν δὲν εἶχε λάβῃ ἀφορμὴν νὰ ἀπομιμηθῇ τὴν ἑλληνικὴν γραμματείαν καὶ ταύτην νὰ ἔχῃ πάντοτε ὡς τύπον καὶ ὑπογραμμόν, θὰ ἐγεννᾶτο καὶ θὰ ἀνεπτύσσετο κατὰ τρόπον μᾶλλον ἐλεύθερον καὶ πρωτότυπον καὶ θὰ ἀπέβαινε τῷ ὄντι ἐθνικὴ ῥωμαϊκὴ γραμματεία. Ἀλλὰ τίς βεβαιοῖ ἡμᾶς περὶ τούτου; Οἱ Ῥωμαῖοι καὶ εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς καὶ κατόπιν, ἔπραξαν ὅπως παρατηροῦμεν ἀποβλέποντες εἰς τὰ ποιήματα αὐτῶν καὶ τὰ συγγράμματα, ὅ,τι ἠδυνήθησαν νὰ πράξωσιν, ἔδωσαν δὲ εἰς αὐτὰ καθ' ὅσον ἠδυνήθησαν καὶ τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῶν χαρακτῆρος τὸν ἰδιαίτερον τύπον· πλειόν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ θὰ ἐγίνετο.

Φανταζόμεθα ὁποῖον θὰ ὑπέστησαν ἀγῶνα οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι ἄνδρες, οἵτινες ὑπῆρξαν οἱ εἰσηγηταὶ τῶν γραμμάτων εἰς τὴν τότε ἄξεστον ἀκόμη καὶ ἀγροῖκον Ῥώμην, propter egestatem linguae et rerum novitatem. Ἔπρεπε νὰ δαμάζωσι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ νὰ μορφώνωσι τὸ ἀτελὲς γλωσσικὸν ἰδίωμα, τὸ ὁποῖον ἀνωτέρω περιεγράψαμεν. Οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἐχρειάσθη καὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς γραμματείας νὰ γίνωσιν οἱ πατέρες· τὸν ἀγῶνα δὲ τοῦτον τὸν φανταζόμεθα καὶ τὸν ἐννοοῦμεν παντὸς ἄλλου κάλλιον ἡμεῖς τώρα οἱ νεώτεροι Ἕλληνες... Ἀλλ' ἦτο προωρισμένη ἡ λατινικὴ γλῶσσα εἰς μέλλον λαμπρὸν καὶ ἐπίσημον, μορφωθεῖσα κυρίως μὲν διὰ τῶν μεγάλων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, οἵτινες ἐλάμπρυνον τὴν γραμματείαν τῶν Ῥωμαίων, ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τῆς ἐπιμόνου ἐργασίας σειρᾶς ὅλης γραμματικῶν καὶ λογίων. Διὰ τῆς βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον καθάρσεως τῆς *δημώδους* γλώσσης καὶ τῆς μορφώσεως γλώσσης *λογίας ἢ ἀστικῆς* παρήχθη καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις *διγλωσσία*, ἀλλὰ τὸ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἰδιωμάτων χάσμα ἐσμικρύνετο ἐφ' ὅσον προέκοπτον παρ' αὐτοῖς ἡ παιδεία καὶ τὰ γράμματα, κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τοῦ Κικέρωνος καὶ

τοῦ Καίσαρος ὅτε καὶ ἡ κλασσικὴ πεζογραφία εἶχε φθάσῃ εἰς τὸ κατακόρυφον αὐτῆς σημεῖον, φαίνεται ὅτι καὶ τὸ χάσμα τοῦτο ὑπῆρξεν ἐλάχιστον. Ἔρχεται ἔπειτα ἐν τῇ ἐντέχνῳ λατινικῇ πεζογραφίᾳ περίοδος μεταβάσεως, ἣν ἐκπροσωποῦσι κυρίως ὁ Τίτος Λίβιος, ὁ Σαλλούστιος καὶ ὁ Κορνήλιος Νέπως, καθ' ἣν ἀρχίζει πάλιν νὰ γίνηται ἐπαισθητὴ ἡ μεταξὺ τῆς *δημώδους* καὶ τῆς *ἀστικῆς* γλώσσης διαφορά, ἔτι δὲ μᾶλλον εὐρύνεται τὸ χάσμα κατὰ τοὺς μετὰ ταῦτα αὐτοκρατορικοὺς λεγομένους χρόνους, οἵτινες εἶνε καὶ ἡ περίοδος τῆς παρακμῆς τοῦ γλωσσικοῦ αἰσθήματος. Ἔκτοτε δὲ αἱ περιπέτειαι τῆς λατινικῆς γλώσσης εἶναι πολλαὶ καὶ ποικίλαι. Διότι μὲν παρηκμακυῖα πλέον *γραπτὴ*—ἃς τὴν ὀνομάσωμεν οὕτω—γλῶσσα ἐπιζήσασα καὶ μετὰ τὴν καταλυσιν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς τῶν Ῥωμαίων ἐγένετο ὄχι μόνον ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τῆς κατὰ τὴν Δύσιν ἐκκλησίας καὶ τοιαύτη διατελεῖ οὖσα ἀκόμη καὶ μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ καὶ τὸ κυριώτατον ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ὄργανον τῆς τε πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς πολιτικῆς διοικήσεως τῶν διαφόρων τῆς Εὐρώπης κρατῶν πλὴν μόνον τῶν ἑλληνικῶν καὶ σλαυϊκῶν χωρῶν. Ἡ δὲ *δημώδης* τῶν Ῥωμαίων γλῶσσα διαδοθεῖσα διὰ τῆς κατακτήσεως καὶ τῆς πολυειδοῦς ἐπιμιξίας εἴς τε τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀφρικὴν παρεφθάρη ἔτι μᾶλλον καὶ προσέλαβεν ἑκαστα-χοῦ ἴδιον τύπον καὶ χαρακτῆρα ἀναμιχθεῖσα πρὸς τὰ ἐγχώρια ἰδιώματα, ἐκ δὲ τῆς παραφθορᾶς ταύτης καὶ σήψεως ἐγεννήθησαν νέοι γλωσσικοὶ ὀργανισμοί, αἱ νεολατινικαὶ λεγόμεναι γλῶσσαι αἱ νῦν ζωνταναὶ καὶ ὁμιλούμεναι...

Ἐλέγομεν ἀνωτέρω ὅτι αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἱ ἄνδρες, οἵτινες ὑπῆρξαν τῆς γλώσσης τῆς λατινικῆς οἱ πατέρες ὑπῆρξαν οἱ πατέρες καὶ τῆς γραμματείας τῶν Ῥωμαίων. — Οὐδεμία ἀπολύτως σχέσις ἢ ὁμοιότης ὑπάρχει μεταξὺ τῆς πρώτης ἀρχῆς καὶ γενέσεως τῶν εἰδῶν τοῦ λόγου παρὰ Ἕλλησι καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις. Ἐν Ἑλλάδι ὅ,τι γίνεται γίνεται ἐξ ἀβιάστου καὶ φυσικῆς καὶ ἐνδομύχου ἐθνικῆς ἀνάγκης καὶ ἐμπνεύσεως. Τὰ εἴδη τοῦ λόγου εἶναι φυσικὰ φυτὰ φυόμενα ἐν τῷ προσήκοντι ἕκαστον χρόνῳ καὶ τόπῳ μὲ τὴν προσήκουσαν μορφὴν καὶ τὸ προσῆκον σχῆμα. Ἡ ἑλληνικὴ γραμματεία εἶναι *ἐθνική*. Ἐν Ῥώμῃ ἄλλως ἔχουσι καὶ ἄλλως γίνονται τὰ πράγματα. Ἐκεῖ, καθὼς ἐλέγομεν, ἐπὶ πέντε αἰῶνας ἡ πνευματικὴ παραγωγὴ εἶναι ὅλως ἄτεχνος καὶ ἀσήμαντος. Ἔπος ἐθνικόν, ὅπως παρ' ἄλλοις ἔθνεσιν οὐδὲν ὑπάρχει, οὐδὲ παραδόσεις ποιητικαί. Αἱ Camoenae αἵτινες βραδύτερον ἐταυτίσθησαν πρὸς τὰς Ἑλληνίδας Μούσας «τῶν ἀκάματος ῥέει αὐδὴ ἐκ στομάτων ἡδεῖα,» καθ' Ἡσίοδον, δὲν ἐνέπνεον ἀοιδοὺς καὶ ποιητάς, ἀλλὰ τὸν ἱερατικὸν βασιλέα Νουμᾶν. Πεζότης πολλὴ περιβάλλει πανταχόθεν τὴν πρώτην χαραυγὴν τῆς γραμματείας τῶν Ῥωμαίων. Εἶναι δὲ μάλιστα παρατηρήσεως ἄξιον ὅτι ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες παρήγαγον μνηνεῖα ἀθάνατα πρὶν ἢ διαδοθῇ παρ' αὐτοῖς ἡ χρῆσις τῆς γραφῆς, παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις τὰ πρῶτα τῆς Μούσης ψελλίσματα ἠκούσθησαν ἀφ' οὗ εἶχεν ἤδη ἀπὸ πολλοῦ γνωσθῇ ἡ γραφή, οὐδὲ συνέβη παρ' αὐτοῖς ὅ,τι παρ' ἅπασι σχεδὸν τοῖς ἄλλοις λαοῖς, νὰ φανῇ δηλαδὴ ἡ ποίησις πολὺ πρὸ τοῦ πεζοῦ λόγου. Οὐδεμία λοιπὸν ἐν Ῥώμῃ σχέσις αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ ὡς πρὸς τὴν γέννησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν εἰδῶν τοῦ λόγου, οὐδεμία ἐπίδρασις φυλετικῶν λόγων ἢ ἐθνικῶν περιστάσεων. Ἡ ῥωμαϊκὴ γραμματεία ἔχει χαρακτῆρα ὄχι *ἐθνικόν*, ἀλλὰ προσωπικὸν ἢ μᾶλλον *ἀτομικόν*. Ἀφ' οὗ οἱ Ῥωμαῖοι, ὑπέταξαν τὴν Ἰταλίαν, ἐταπείνωσαν τὴν Καρχηδόνα, ἔγιναν κύριοι τῆς Ἑλλάδος, ὅπως λέγει που κομψῶς ἱστορῶν τὰ περὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ποιήσεως ὁ Patin, τότε πλέον εὗρον τὴν ποίησιν μεταξὺ τῶν λαφύρων τοῦ πολέμου ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀγαλμάτων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ὁ Μούμμιος μετὰ τόσης ἐπιμελείας, ἀλλὰ καὶ τόσον ἀναισθήτως συνεσκεύαζε διὰ νὰ ἐξαποστείλῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Μετενεχθεῖσα δὲ καὶ μεταφυτευθεῖσα ἐν Ῥώμῃ ἡ ποίησις, ἤνθισεν ἐκεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν βίου πολυτελοῦς καὶ ἡσύχου ὅλως νέου διὰ τοὺς Ῥωμαίους. Τότε δὲ συνέβη μία κοινωνικὴ μετατροπὴ ἀξιοπερίεργος, ἀλλ' ὄχι καὶ πρωτοφανὴς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου, διότι ὁ πολιτισμὸς τῶν ἡττηθέντων καθυπέταξε τοὺς νικητάς... Ἂν ἡ Ῥώμη τότε περὶ τῶν γραμματειακῶν αὐτῆς πραγμάτων εἰς ἀπορίαν εὑρισκομένη ἤθελε τυχὸν διανοηθῆ νὰ προσφύγῃ εἰς μαντείου τινὸς τὴν συμβουλήν, θὰ ἐλάμβανε βεβαίως αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν χρησμόν, ὃν βακχεύουσα ἡ Σίβυλλα εἰχέ ποτε δώσῃ πρὸς τὸν πατέρα Αἰνείαν, εὑρεθέντα εἰς ὁμοίαν περὶ τῆς μελλούσης αὐτοῦ πολεμικῆς καὶ πολιτικῆς τύχης ἀπορίαν.

Via prima salutis,
Quod minime reris, Graia pandetur ab urbe!

Καὶ ὑπετάχη λοιπὸν εἰς τὸ πεπρωμένον ἡ Ῥώμη καὶ ἀφ' οὗ ἄλλως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ, ἔγεινε μαθήτρια τῶν Ἑλλήνων...

Γράμματα ἢ *γραμματεία* ἑνὸς ἔθνους εἶναι μὲν κυρίως τὸ σύνολον τῶν ἐν τῇ ἑαυτοῦ γλώσσῃ γεγραμμένων γλωσσικῶν μνημείων, ἀλλ' εἰδικώτερον ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον ἐννοοῦμεν τὸ σύνολον τῶν *ἐντέχνων* ποιημάτων καὶ συγγραμμάτων περὶ ἃ μάλιστα ἀσχολεῖται ἡ *Ἱστορία τῶν γραμμάτων* ἢ *γραμματολογία* — ἐκείνων δηλαδή, τὰ ὁποῖα καὶ διὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν βεβαίως, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον διὰ τὴν *ἐξωτερικὴν αὐτῶν μορφὴν* ἤτοι τὸ *καλλιτεχνικὸν εἶδος* χρησιμεύουσιν εἰς τὸ νὰ γνωρίσωσιν εἰς ἡμᾶς

τὸ *καθολικὸν καλλιτεχνικὸν ἐν τοῖς λόγοις πνεῦμα* καὶ τὴν *δημιουργικὴν ἐν αὐτοῖς καὶ παραγωγικὴν δύναμιν* τοῦ παραγαγόντος αὐτὰ ἔθνους. Ἀλλὰ διὰ νὰ εἶναι κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἀκριβὲς κάτοπτρον τοῦ ῥωμαϊκοῦ πνεύματος ἡ γραμματεία τῶν Ῥωμαίων, ἔπρεπεν ἐκείνην νὰ εἶχε παραχθῇ φυσικὴ καὶ ἀνεπίδραστος, ὅπως ἡ ἑλληνική, ἥτις καὶ εἶναι τῷ ὄντι τὸ ἐν τοῖς λόγοις ὑπὸ ἐξόχων ποιητῶν καὶ συγγραφέων ἀποτυπωθὲν ἔντεχνον ἀνταύγασμα τῆς ἑλληνικῆς διανοίας. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν συνέβη, ἀφ' οὗ τὰ γράμματα τὰ ῥωμαϊκὰ ἐξεκόλαψεν ὁ ἑλληνισμός, στοιχεῖον ὅλως ξένον. Δὲν παρέχει λοιπὸν εἰς ἡμᾶς ἡ ῥωμαϊκὴ γραμματεία τὴν εἰκόνα τοῦ ῥωμαϊκοῦ πνεύματος, ἀλλὰ τοῦ *ἐξελληνισθέντος* ῥωμαϊκοῦ πνεύματος. Διατυπώνω δὲ ἐπίτηδες οὕτω τὴν ἰδέαν μου θέλων νὰ ἀποκρούσω τὴν ἄλλην ἐκείνην ἀκρότητα, καθ' ἣν δῆθεν ῥωμαϊκὴ γραμματεία δὲν ὑπάρχει, ὅ,τι δὲ οὕτως ὀνομάζομεν εἶνε ἁπλῆ παράστασις ἡ ἄλλη φάσις τῆς ἑλληνικῆς. Οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ συγγραφεῖς τῶν Ῥωμαίων δὲν εἶνε ψιλοὶ imitatores, servum pecus, ἡ δὲ γραμματεία ἣν ἐκεῖνοι παρήγαγον εἶναι μὲν *ἐξ ἀπομιμήσεως* γραμματεία, ἀλλ' ἔχει τὴν *ἐν τούτῳ* πρωτοτυπίαν της καὶ μᾶς δεικνύει τί ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ εἰς λόγον γραμμάτων τὸ ἐξελληνισθὲν ῥωμαϊκὸν πνεῦμα. Ἐπειδὴ δὲ φυσικῶς ὅσον μεγάλη καὶ ἂν ὑπῆρξε τοῦ ἑλληνισμοῦ ἡ ἐπίδρασις δὲν ἐξελληνίσθη πάμπαν καὶ ῥιζικῶς καὶ ἐξ ὁλοκλήρου ὁλόκληρον τὸ ἔθνος τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ μᾶλλον τάξεις τινὲς κοινωνικαί, αἱ κυριώταται βέβαια καὶ ἐπικρατέσταται καὶ μεταξὺ αὐτῶν πλειότερον πρόσωπά τινα ἢ ἄτομα ὡρισμένα καὶ ἐπειδὴ ὅσα ἐκ τούτων εἶχον πρὸς τῇ ἄλλῃ παιδείᾳ καὶ μαθήσει καὶ τὴν ποιητικὴν ἢ συγγραφικὴν ἰδιοφυΐαν, ἐκεῖνα δὴ καὶ διέπρεψαν ὡς ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, διὰ τοῦτο εἴπομεν ὅτι εἶναι καὶ *ἀτομικὸς* ὁ χαρακτὴρ τῆς ῥωμαϊκῆς γραμματείας. Θέλοντες τώρα δι' ὀλιγίστων νὰ δώσωμεν μίαν εἰκόνα τῆς πορείας, ἣν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἠκολούθησεν ἐν Ῥώμῃ ἡ γραμματεία, θὰ παραλείψωμεν ἐξ ὁλοκλήρου τὸ ἕτερον αὐτῆς ἥμισυ, τὸν πεζὸν λόγον καὶ μόνον εἰς τὴν ποίησιν θὰ περιορισθῶμεν. Τοῦτο δὲ ὄχι μόνον διότι ἄλλως ἤθελεν ἀγάγῃ ἡμᾶς τὸ πρᾶγμα εἰς μῆκος πολύ, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ ποιητικὸς λόγος εἶναι τῆς ὅλης γραμματείας τὸ μέρος τὸ κυριώτατον, ἐν τῷ ποιητικῷ λόγῳ δηλαδὴ ἀνεύρίσκεται ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ πράγματος ἐπικρατέστερον τὸ *καλλιτεχνικὸν* στοιχεῖον, τὸ *εἶδος*, ὅπερ καὶ κυρίως ἐξετάζει καὶ μελετᾷ ἡ γραμματολογία, τὴν δὲ *ὕλην* τόσον μόνον ἐφ' ὅσον εἶναι συμπεπλεγμένη καὶ συνυπάρχει πρὸς τὸ *εἶδος*. Τῷ ὄντι δὲ ἂν παντὸς ποιήματος λύσωμεν μὲν τὰ μέτρα, ἀφαιρέσωμεν δὲ τὸν ἄλλον ἔντεχνον λεκτικὸν καὶ φραστικὸν κόσμον καὶ καθ' ὅλου τὴν τέχνην τὴν ποιητικήν, ἡ ὑπολειφθησομένη ψιλὴ ὕλη ἢ οὐσία τοῦ ποιήματος θὰ φανῇ πρὸς ἡμᾶς κατὰ πολὺ παρεμφερὴς πρὸς τὰ ὁμηρικὰ ἐκεῖνα *εἴδωλα καμόντων*.

Ἕπεται συνέχεια.

ΚΡΑΒΑΡΑ

(Ὁδοιπορικαὶ σημειώσεις)

Συνέχεια· ἴδε σελ. 257

Μετὰ καλὸν ἄριστον καὶ ἄφθονον ὑδροποσίαν ἐξακολουθοῦμεν πάλιν τῆς πορείαν μας μέσῳ εὐαρέστου πολυλογίας. Οἱ δύο ἕτεροι ξεναγοί μας, οὓς ἐπρομηθευθημεν μετὰ τῶν ζώων των ἐκ Λομποτινάς εἶνε πολὺ καλοὶ σύντροφοι. Καλοῦνται καὶ αὐτοὶ Γιαννηδες, ὅπως οἱ πρῶτοι, καὶ μᾶς ἐκπλήττει ἡ συχνὴ χρῆσις τοῦ ὀνόματος τοῦ ποικιλομόρφου καὶ πολυτεχνίτου τούτου ἁγίου. Εἶνε ὅμως καὶ οἱ δύο γνῶσται τῶν μερῶν ὅσα εἴδομεν καὶ ὅσα μέλλομεν νὰ συναντήσωμεν. Ὁ εἷς λέγει καὶ ὅταν δὲν ἐρωτηθῇ· ὁ ἕτερος τραγουδεῖ καὶ χωρὶς νὰ παρακινηθῇ. Ὁ εἷς ὑπῆρξεν ξεναγὸς δικαστῶν καὶ καπετανάιων, οὓς μετέφερε μὲ τὴν *Κούρκαν* του, σφριγῶσαν καὶ λευκόμαλλον ἡμίονον, ἀνὰ τὴν ἄξενον ἐκείνην χώραν, δεχθεὶς παρ' αὐτῶν λόγους εὐαρεσκείας οὓς εἶνε πρόθυμος νὰ ἐπιδείξῃ ἀντὶ μεταλλίου τιμῆς εἰς παντα νεον πελάτην του· ὁ ἕτερος ἐχρηματισεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ποιμήν, τροφοδοτήσας καὶ συζήσας ἐπὶ μακρὸν μετὰ τοῦ Κωνσταντέλλου καὶ τῆς λοιπῆς παραδόξου χορείας τῶν λῃστῶν, ἕτοιμος νὰ μᾶς ὑποδείξῃ τὰ μέρη ὅπου ἔψησαν οὗτοι τὸ σφακτὸν ἢ συνεπλάκησαν μὲ τὰ στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἕτεροι δύο Γιαννηδες, οἱ ἐξ ἀρχῆς ξεναγοί μας δὲν εἶνε κακοί. Δὲν ἔχουν μὲν τὴν ἀφηγηματικὴν χαριν καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν προμνησθέντων εἶνε ὅμως περίεργοι ὡς τύποι καὶ φαίνονται κρᾶμα ἑλληνικοῦ καὶ ἀλβανικοῦ στοιχείου, ἐξ ἐκείνων οἵτινες κατὰ τὴν παράδοσιν νυτοκτόνησαν ἐντὸς τῶν πίθων καὶ ἐκ τῶν μεταγενεστέρων, τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ὅλων τῶν διαβόλων. Ὁ εἷς ἐπονομάζεται Τζερεμὲς καὶ εἶνε τοιοῦτος· φορεῖ εὐρωπαϊκόν, ποικίλης ἀποψεως καὶ βαφῆς ἱματισμόν, μετέρχεται τὸν φαρμακοπώλην καὶ φαίνεται ὅτι ἔχει ἀποστηθίσῃ ἐκ παραδόσεως τὰς συνταγὰς Πύρρου τοῦ ἰατροφιλοσόφου, καὶ κάμνει τοσαύτας δασκαλικὰς

ἀκροβασίας κατὰ τὴν ὁμιλίαν του, ὥστε καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν εἶνε γνωστὸς ὑπὸ τὴν προσωνυμίαν *Σπόρεκ*. Ὁ ἕτερος ὑψηλὸς φουστανελᾶς, εἶνε παρόμοιος μὲ τὸν κρεμαντᾶλᾶν τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, νωθρός, παραλελυμένος, φαίνεται πλασμένος ὑπὸ τῆς φύσεως νὰ παίξῃ πρόσωπον ῥακοποτοῦ ἀγᾶ καὶ ἐν τούτοις παίζει πρόσωπον Μαστρογιάννη, κτίστου δηλαδὴ καὶ ἐργολάβου δρόμων! Καλλιτέρους τούτων ξεναγοὺς νομίζω ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εὕρῃ τις εἰς τὰ μέρη μας καὶ εἶμαι λίαν εὐχαριστημένος.

Οὕτω ἀνέβημεν καὶ κατέβημεν καὶ τρίτην χοάνην. Ἀλλ' ὅτε ἐφθάσαμεν ἐπὶ τοῦ ὀξέος αὐτῆς χείλους ἔκτακτον πανοραμα ἐφάνη πρὸ ἡμῶν. Ἦτο καὶ τοῦτο χοάνη· ὄχι ὅμως ὡς αἱ προηγηθεῖσαι στενὴ καὶ περιωρισμένη ἀλλ' εὐρεῖα, ἀτέρμων. Τὰ χείλη τη, δὲν σχηματίζονται ἀπὸ τὰς φαιὰς καὶ ἐλατοσκεπεῖς ἄκρας τῶν Κραβάρων· αὗται κύπτουσιν ἐν τῷ μέσῳ τεταπεινωμέναι, συνωστιζόμεναι ὡς δειλὰ πρόβατα παρὰ τοὺς πόδας γιγάντων. Καὶ πυργοῦνται ἀμέσως τραχεῖαι, ὑπερνεφεῖς, σοβαραὶ καὶ ἐπιβάλλουσαι πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἄρκτον καὶ δυσμὰς αἱ κορυφαὶ τῶν Βαρδουσίων, κυματισταὶ ὡς γραμμαὶ σφυγμογράφου, τὰ βουνὰ τῆς Ὑπάτης, ἡ Ὀξυα, καὶ αἴφνης ἀναπηδᾷ μεταξὺ ὀγκώδης μὲ συνωφρυωμένην ὄψιν, ἡ ἄκρα τοῦ Τυμφρηστοῦ. Καὶ εἰς τὴν θέαν αὐτὴν ἀγνοῶ τί συνέβη εἰς τὰς ψυχὰς τῶν συντρόφων μου· ἀλλ' εἰς τὴν ἰδικήν μου ψυχὴν ἀνέβλησαν ἐνθουσιασμοὶ καὶ πόθοι διακαυροι, ὀρεινοί, ἀδιαπτώτου σφρίγους καὶ δυναμεως, ἔφεσις ἀσυλλήπτου ἐλευθερίας ἐνῷ τὸ σαρκίον μου ἔφρισσεν ἐξηυτελισμένον, κατεπτοημένον πρὸ τοῦ ἀνεφίκτου. Βεβαίως ἐδῶ ἐννοῶ τοὺς ἁρματωλούς μας· ἀπὸ τὰ ὕψη ταῦτα πρὸ τῶν τοιουτων μεγάλων σκηνῶν αἰσθανομαι τὰ μεγάλα των αἰσθήματα, τοὺς ἀπεραντους πόθους των, τὰς ὑψηλοτάτας βλέψεις των. Ὑπὸ τὸν ἀέρα τοῦτον ὅστις μὲ περιθίγει νομίζω τὸ σαρκίον μου ἄτρωτον ὡς γίνεται ἄτεγκτος ὁ βαπτιζόμενος χαλυψ· φανταζομαι κατω τὴν δουλεύουσαν ἀνθρωπότητα καὶ τὴν κρίνω ὡς μὴ ὑπαρχουσαν· τὸν κόσμον τὸν οἰκτίρω καὶ τὸν ἐλεεινολογῶ· τὰ ἔργα του δὲν τὰ δέχομαι· δέχομαι μόνον ὅτι τὸ πᾶν πρέπει νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν ὁρμήν μου, ὅτι τὸ πᾶν εἶνε ἐλάχιστον πρὸ ἐμοῦ, ὅστις ἐκλήθην καὶ εἰμαι βασιλεὺς τοῦ παντός.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ξεναγοί μας, οἱ ἄνθρωποι τῆς φύσεως, δὲν ἠσθάνθησαν ὀλιγωτέραν ἐμοῦ συγκίνησιν. Εἶδον τὸν ἕνα τὸν πολύλογον νὰ σταθῇ προσατενίζων τὴν θέαν ἐκείνην, ν ἀνοίξῃ σπιθαμιαῖων στόμα καὶ τὸν ἤκουσα ν' ἀνακράζῃ ἐν ἀκρατήτῳ θαυμασμῷ:

— Ἄϊ, Βελοῦχί μου!...

Ἐνῷ ὁ ἕτερος, ὁ τραγουδιστής ἀναθέσας ἐπὶ τῶν ὤμων τὴν ῥάβδον του καὶ ῥαθύμως κατερχόμενος τὸ μονοπάτι ἤρχισε τὸ τραγούδι τῶν βουνῶν ἐκείνων, ὡς ἐμπνευσθεὶς αἴφνης:

Βελοῦχί μου παράμορφο κι' Ὀξυὰ ζωγραφισμένη·
Λυῶστε τὰ χιόνια γλήγορα νὰ χορταριάσ' ὁ τόπος,
Νὰ βγοῦν οἱ βλάχοι 'ς τὰ βουνά, νὰ βγοῦν ἡ βλαχοπούλες,
Νὰ βγῇ κ' ἡ Παναγιώταινα μὲ τὸν υἱό 'ς τὰ χέρια·
Στρούγκα σὲ στρούγκα περπατεῖ, γαλάρι σὲ γαλάρι,
«Στρουγκά μου, ποῦν' τὰ πρόβατα, στρουγκά μου, ποῦν' [τὰ γίδια,
Καὶ σεῖς ἔρμα στρουγκόλιθα σὰν ποῦν' ὁ Παναγιώτης.»

Ἡ Βοϊτσὰ ἔκειτο δεξιὰ ἡμῶν ἐπὶ τῶν προπόδων τοῦ βουνοῦ, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου εὑρίσκόμενοι ἀπηλαύσαμεν τόσον θαυμαστῆς θέας· τὸ χωρίον κατοικεῖται ἀπὸ 690 ἄτομα καὶ εἶνε χειμερινὴ ἕδρα τοῦ δήμου Ὀφιονίας· ἔχει τὸν αὐτὸν τύπον, τὴν αὐτὴν ἄποψιν ὑπὸ τῆς ὁποίας περιβάλλονται ὅλα ἐν γένει τὰ χωρία τῶν Κραβάρων· μὲ ξηρὰν καὶ αὐχμηρὰν πέριξ τὴν γῆν, μὲ πετρώδη ὑψώματα ἐδῶ, φαλακρούς ἀλῶνας ἐκεῖ, ἄνυδρον νεροσουρμὴν παρέκει· μὲ οἰκίσκους πενιχρούς, πλακοσκεπεῖς, δρομίσκους πλήρεις τριβόλων· καταντῶντας εἰς κρημνοὺς εἴτε εἰς ἀπότομα ὕψη. Παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ χωρίου γραῖα γυνὴ μετὰ νεαρᾶς παιδίσκης, στολισμένης τὰ ἑορτάσιμά της, κατεγίνετο εἰς περισυλλογὴν καὶ λύχνισιν τοῦ σίτου, εἰς τὴν πρὸ τοῦ οἰκίσκου της αὐλήν, μεταβαλλομένην κατὰ τὰς περιστάσεις εἰς ἀλώνιον καὶ ἀποθήκην δημητριακῶν καρπῶν. Παρέκει γυμνόποδες γυναίκες μὲ ὡραῖα ἀλλ' ἀνδρικὰ χαρακτηριστικα, φέρουσαι ἐπὶ τῶν νώτων δέματα ξύλων, ἄτινα καὶ ἡμίονοι θὰ ὑπεγόγγυζον φορτωνόμενοι ἤρχοντο κύπτουσαι καὶ ὁμιλοῦσαι ἀδιαφόρως, προσβλέπουσαι ἡμᾶς περιέργως.

Φθάσαντες εἰς τὸ κέντρον τοῦ χωρίου ἐπεζεύσαμεν πρὸ ἑνὸς μαγαζείου μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ εὕρωμεν ὀλίγην ῥακὴν καὶ νεῦρον. Δυστυχῶς ὁ κύριος τοῦ μαγαζείου ἔλειπε. Ἐν τῷ μεταξὺ συνῆλθον πέριξ ἡμῶν ὀλίγοι περίεργοι καὶ δύο φραγκοφοροῦντες νέοι, θέλοντες νὰ μᾶς περιποιηθοῦν καὶ νὰ μᾶς γνωρίσουν. Ἤρχισαν ἀπὸ τοὺς ξεναγούς μας καὶ κατέληξαν εἰς τὸν διοπτρορόρον σύντροφόν μου. Οἱ νέοι οὗτοι παρετήρησα ὅτι ἔφερον πλὴν λευκῆς ὀθόνης ἐπὶ τῶν σκιαδίων των καὶ ὁρμαθοὺς πολυχρώμων ὀαλίνων χονδρῶν περὶ τοὺς καρπους τῶν χειρῶν. Φαίνεται ὅτι οἱ ὁρμαθοὶ τῶν χανδρῶν εἶνε ἀπαραίτητον κόσμημα τῶν κομψευομένων νέων τῆς Βοϊτσᾶς, τῆς Βοϊτσᾶς ἧς οἱ κατοικοι ὡς ἐπικρατεῖ κοινὸς λόγος ὑπερηκόντισαν κατὰ τὴν ἁμαρτίαν τοὺς κατοίκους τῶν Σοδόμων καὶ Γομόρων. Ἐν τούτοις ἔχει καὶ αὕτη πρὸς ἀνατολὰς ἐξώστην κ' ἐπ' αὐτοῦ ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ χροστασι καὶ σταυρόν. Φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ σεβαστὸν συμβολον τῆς χριστιανικῆς θρησκείας μ' ὅλον τὸ ἄνοιγμα τῶν βρα-

χιόνων του, ἀδυνατεῖ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν εἴσοδον εἰς τὰ κακὰ πνεύματα. — Ἐκτὸς ἐὰν αὐτοὶ οἱ κάτοικοι γίνονται κακὰ πνεύματα, ἀφοῦ ἐρίζουσι διὰ τὸν χορόν, κτυπῶνται, ἀλληλοσφάζονται καὶ ὀρθοτομοῦσι διὰ τῆς πάλας τὴν κεφαλὴν τοῦ ἱερέως των!

Ἀπὸ Λομποτινὰ μέχρι Βοϊτσᾶς ἡ ἀπόστασις δὲν εἶνε μακροτέρα τῶν τριῶν ὡρῶν· ἀλλ' ἡμεῖς — κατὰ τὸ σύνηθες — τὴν ἐδιπλασιάσαμεν. Ὡρίσθη ὅμως ἀπὸ πρωΐας νὰ κάμωμεν μεσημέρι εἰς τὴν βρύσιν Καστανιάν, ἥτις ἀπεῖχε μίαν ὥραν ἐκεῖθεν καὶ μ' ὅλην μας τὴν δυσαρέσκειαν ἐξεκινήσαμεν.

Ὁ καύσων ἦτο ἀρκετὰ δυνατὸς ἡ δὲ ὁδὸς ἀνώμαλος καὶ κονιορτώδης. Κατελθόντες συνηντήσαμεν τὸν Βοϊτσάνον, χείμαρρον ἤδη ξηρόν, κατάφορτον ἐκ πετρῶν καὶ κροκαλῶν τὰς ὁποίας παραδίδουν αὐτῷ τὰ κατερχόμενα νερὰ ἵνα παραδώσῃ οὗτος μὲ πρώτην πλήμμυραν εἰς τὸν ἀντιθέτως ἐρχόμενον Φείδαρην. Ἀφοῦ διήλθομεν τὸν Βοϊτσάνον ἐδαπανήσαμεν τὸ ὑπόλοιπον τῆς ὥρας βαίνοντες ἐπὶ βουνοῦ πετρώδους γυμνοῦ πάσης βλαστήσεως, τὸν ὁποῖον δύναμαι νὰ ὀνομάσω Ξεροβοῦνι ἂν καὶ δὲν ἠρώτησα τοὺς ξεναγούς μας. Διότι πλεονάζει τόσον ἡ ξηρότης ἐπὶ τῶν βουνῶν ἐκείνων ὥστε καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶνε εἰς κοινὴν χρῆσιν,

Ἡ θέα πλατάνων τινῶν ἐπὶ τῆς γυμνῆς ἐκτάσεως μᾶς κάμνει μετὰ μικρὸν ν' ἀναφωνήσωμεν ἐκ χαρᾶς ὡς οἱ πλανώμενοι ἐν ἐρήμῳ ἐπὶ τῇ θέᾳ ὀάσεως. Βεβαίως ἐκεῖ ἔτρεχε νερόν· καὶ ὑπῆρχε δρόσος καὶ σκιά· χωρὶς νὰ περιμείνωμεν τοὺς ἀγωγιάτας ἐγὼ καὶ ὁ σύντροφός μου ἐπηδήσαμεν κάτω καὶ παραιτήσαντες τὰ ζῶα ἐλεύθερα εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου, ἐσπεύσαμεν νὰ κατέλθωμεν ὑπὸ τὰς πλατάνους.

Εὐτυχῶς ἦτο ἐκεῖ ἡ Καστανιά, τὸ τέρμα τῆς πρωϊνῆς ὁδοιπορίας μας. Ποῦ ὀφείλεται τὸ ὄνομα τοῦτο, ἀφοῦ οὐδὲν ὁμώνυμον δένδρον φύεται ἐκεῖ, δὲν ἤξευρε κανεὶς τῶν ξεναγῶν μας. Τὸ νερὸν ἔτρεχεν, ὀλίγον ἀλλὰ διαυγὲς καὶ ψυχρόν, εἰς τὴν ῥίζαν γηραιᾶς πλατάνου ὑπὸ ὀγκώδη πέτραν κ' ἐχύνετο εἰς μικρὰν παρέκει λεκάνην, φιλοξενοῦσαν ἐντὸς τῶν πρασίνων νερῶν της μύρια ἔμβρυα βατράχων ὑφ' ὅλα τὰ στάδια τῆς ἐξελίξεώς των. Ἄνω ὑψοῦτο τὸ βουνόν, κάτω ἤρχετο ὁ ποταμός, ὅστις ἀνοίγει τὰ βουνά, πρὸς δυσμὰς διευθυνόμενος. Τὸ ἄνοιγμα τῶν βουνῶν ἐφαίνετο ὅλον ἀπὸ τῆς θέσεώς μας μὲ κλιμακωτοὺς λόφους, εἰς ἕνα τῶν ὁποίων λευκάζει ἡ Συνίστα. Ἀπέναντί μας ἐπὶ τοῦ βουνοῦ εἴχομεν τὸ Τσέρνοβον.

Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ τὸ εἴπῃ τις ὅτι ἐκεῖ πλησίον τῆς βρύσης παρετέθη λιτὸν ἄριστον· τὸ ἄριστον ἠκολούθησε κατὰ φυσικὸν λόγον ἀτάραχος ὕπνος· τὸν ὕπνον καρωτικὴ ἐξέγερσις καὶ ἄτονοι μεμψιμοιρίαι καὶ ἀναβολαὶ περὶ τῆς ὥρας τῆς ἀναχωρήσεως. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ μακρομύσταξ σύντροφός μας ἦτο ἀκατάπειστος. Μ' ὅλον τὸ ὀστεῶδες καὶ ἀσθενικὸν σῶμά του, ὤργα ἐν τούτοις εἰς τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν δρᾶσιν· διέτρεχε πεζὸς τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ δρόμου, ὑπερεπήδα τοὺς ἀνηφόρους καὶ κατηφόρους μετ' ἐκπληκτικῆς εὐκαμψίας· μόλις κατέφθανεν εἰς ἓν μέρος καὶ ἐκάθητο, ἀλλὰ μόλις ἐκάθητο κ' ἐπήδα εὐθὺς ἕτοιμος εἰς νέαν πορείαν. Ἐκάμαμεν δὲ τὸ σφάλμα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ν' ἀναθέσωμεν εἰς αὐτόν, ὡς γνώστην τῶν μερῶν, τὴν διεύθυνσιν τῆς πορείας ὥστε *ἐτραβήξαμεν τὸν ἀμάραντον*. Ἤδη ἐπέμενε νὰ ξεκινήσωμεν, παριστῶν φοβερῶς ἀνώμαλον τὸν δρόμον, καὶ ὅτι θὰ ἐφθάναμεν νύκτα εἰς Ζελίσταν. Ἐν τέλει ἐπήδησεν ἐπὶ τοῦ ἡμιόνου του καὶ ἡμεῖς, εἰ καὶ βλασφημοῦντες, τὸν ἠκολουθήσαμεν.

Ἡ αὐτὴ πάλιν ξηρότης τοῦ βουνοῦ, μόλις διαστιζομένη ποῦ καὶ που ἀπὸ νανοφυεῖς τινας πρίνους καὶ διακοπτομένη ὑπὸ ῥευμάτων πλατανοφόρων. Κάτω ἀριστερά μας ἐλεύκαζεν ἄνυδρος ἡ χαλικώδης κοίτη τοῦ ποταμοῦ καὶ ἄνω ἐπὶ τοῦ ἀρκτικοῦ ἄκρου τοῦ *Τσερνοβίτικου βουνοῦ* φαίνεται ἡ Ἀβώρανη, οἰκουμένη ἀπὸ 300 καὶ πλέον ψυχὰς καὶ ἀνήκουσα εἰς τὸν δῆμον Κλεπαΐδος. Ἀπέναντί μας, ὅπου βουνοὶ ἐλατοσκεπεῖς ἀποκλείουν τὸν ἀρκτικὸν ὁρίζοντα, ἐλεύκαζε τὸ *Ἀμπλιανίτικο ποτάμι* κατερχόμενον πρὸς τὸν Φείδαριν, κ' ἐδῶθεν ἐφαίνετο ἐπὶ ἐξώστου τοῦ βουνοῦ ἡ Μεγάλη Παλούκοβα, τῆς ὁποίας ἡ ἐκκλησία ἐπρόβαλλεν λευκάζουσα ὑπὸ μέγαν πρίνον. Ἡ Μεγάλη Παλούκοβα ἀνήκει εἰς τὸν δῆμον Ὀφιονίας καὶ ἔχει περὶ τὰς 500 ψυχάς.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἐσχάτην προέκτασιν τοῦ βουνοῦ, τοῦ ὁποίου τοὺς πόδας λείχει ὁ Φείδαρος. Μεταξὺ πρίνων ἦσαν ἐρείπια ἐξωκλησίου τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, τὸ ὁποῖον ἀντικατέστησεν ἤδη ὀρθὸν προσκυνητάριον μετὰ εἰκονισματίου, ἐσβεσμένης κανδήλας καὶ κάλπης διὰ τὰς πεντάρας τῶν διαβατῶν. Τὰ προσκυνητάρια ἀπαντῶνται ἀνὰ πᾶν βῆμα κατὰ τοὺς δρόμους καὶ τὰ μονοπάτια ἐν Ἑλλάδι μεταβάλλοντα τοὺς ἁγίους εἰς ὁδοφύλακας καὶ εἰσπράκτορας διοδίων!

Ἀπὸ τοῦ προσκυνηταρίου δεξιὰ ἐφαίνετο κάτω μ' εὐάρεστον κ' ἐνθαρρυτικὴν ὄψιν ἡ Ζελίστα. Ἦτο τὸ τέρμα τῆς πορείας μας τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ κατήλθομεν εὔθυμοι τὸ μονοπάτι. Μ' ὅλας δὲ τὰς ὑπερβολὰς τοῦ μακρομύστακος συντρόφου μας δὲν ἐμηκύναμεν καὶ πολὺ τὸ τετράωρον διάστημα τὸ χωρίζον τὰς δύο ἕδρας τοῦ δήμου Ὀφιονίας.

Σ'.

Ζελίστα. — Μικρὴ Παλούκοβα. — Ὁ μικρὸς τῆς γεφύρας. — Ἡ Μονὴ τοῦ Προδρόμου. — Πειναλέοι χορευταί. — Ὁ διδασκαλικός.

Ἡ Ζελίστα εἶνε ἕδρα καλοκαιρινὴ τοῦ δήμου Ὀφιονίας. Κατοικεῖται ἀπὸ 600 σχεδὸν ψυχάς, ἔχει δύο ἐκκλησίας, ἀνατολικῶς τὸν Ἅγιον Νικόλαον καὶ δυτικῶς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, εἰς τὴν μνήμην τοῦ ὁποίου πανηγυρίζει καὶ δύο βρύσεις ἀφ' ὧν ὑδρεύονται οἱ κάτοικοι. Αἱ βρύσεις εἶνε τουρκικῆς ἐποχῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς μ' ἐπιστέγασμα ἀψιδωτὸν ἄνω ἵνα προφυλάσσωνται ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς βροχῆς αἱ ὑδρευόμεναι. Ἀμφότεραι ἀνηγέρθησαν ἂν ὄχι δι' ἐξόδων ἀλλὰ τῇ πρωτοβουλίᾳ φιλοπόλιδων τούρκων· κ' ἡ μὲν μία, ἡ παρὰ τὴν δυτικὴν εἴσοδον τῆς κώμης λέγεται τοῦ *Ἀσμάνη* ἡ δὲ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ *Παπούλια*. Ἡ τελευταία μάλιστα φέρει ἄνω τῶν κρουνῶν της καὶ ἐνεπίγραφον πλάκα ἐκ μαρμάρου μὲ τρεῖς σειρᾶς τουρκικῶν γραμμάτων καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐπιγραφήν:

ΤΑΗΡΠΑΠΟΥΛ
Η 1810

Καὶ τίς μὲν ἦτο ὁ Ἀσμάνης καὶ πότε δὲν εἶνε γνωστόν. Ὁ Παπούλιας ὅμως εἰξεύρομεν ὅτι ἦτο ἀλβανός, δερβέναγας τῶν μερῶν ἐκείνων μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ὅτι ἔλαβε τὸν κόπον καὶ αὐτὸς νὰ ἔλθῃ μέχρι Μεσολογγίου πρὸς καταστολήν της. Ἀλλ' εὗρε τὸν τάφον, ὁ μακαρίτης!

Αἱ οἰκίαι τῆς Ζελίστας μικραί, πλακοσκεπεῖς, ὀρθοῦνται μέσῳ ψωραλέων κήπων, ἐκ καστανεῶν, συκαμινεῶν καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων, χρησίμων εἰς διατροφὴν τῶν κατοίκων. Κεῖνται κλιμακηδὸν ἐπὶ τῆς ἀρκτικῆς κατωφερείας βουνοῦ, εἰς τοὺς πόδας τοῦ ὁποίου τρέχει στενοχωρημένος ὁ Φείδαρις. Ὁ βουνὸς εἶνε τιτανώδης, διαρρέων καθ' ἕκαστον, ἔτος καὶ μὲ τὴν παραμικρὰν βροχὴν ἡ κώμη χάνει τοὺς δρόμους της καὶ οἱ κάτοικοι ἀναγκάζονται νὰ χαράσσουν νέους. Καὶ ὄχι τοῦτο μόνον ἀλλὰ πολλάκις χρειάζονται ἀρκετὴν νοημοσύνην ὅπως ἐφευρίσκουν τρόπους διὰ νὰ μὴ χάνωσι τοὺς ἀγρούς των ἢ καὶ νὰ τοὺς ἀνευρίσκωσι παρασυρομένους. Δὲν εἶνε δὲ καθόλου δύσκολον ἀργότερα, μετὰ καμμίαν σφοδρὰν νεροποντήν, ν' ἀκούσωμεν ὅτι ἡ Ζελίστα κατῆλθεν ὁλόκληρος μὲ τὰς οἰκίας καὶ τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς κατοίκους της εἰς τὸν ποταμὸν κ' ἔφθασεν εἰς τὰς ἐκβολάς του. Ὅτε βεβαίως οἱ γεωγράφοι θ' ἀναγκασθῶσι νὰ τὴν ἀναφέρωσιν ὡς παράλιον τὴν ὀρεινοτέραν αὐτὴν κώμην τῶν Κραβάρων!

Τὴν Ζελίσταν ἐπυρπόλησαν κατὰ τὰ 1800 περίπου οἱ Σουσμαναῖοι πρὸς πεῖσμα τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ. Διατηρεῖται ζωηρὰ ἀκόμη ἡ περὶ τούτου παράδοσις καὶ διακρίνονται δύο τρεῖς οἰκίσκοι, ὧν ἐφείσθησαν οἱ πυρπολῆται ὡς ἀνήκοντας εἰς φιλικὰς των οἰκογενείας. Τὸ τραγοῦδι τῶν Σουσμανέων ὅπερ ἐποιήθη κατὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῶν, ἀναφέρει ὡς ἀξιόζηλον αὐτὴν ἀφοῦ θέτει εἰς τὸν ὠργισμένον πασᾶν τοὺς στίχους:

Μοῦ χάλασες τρία χωριά, τρία κεφαλοχώρια,
Γρανίτσα καὶ Τρανὸ χωριό, Ζελίστα ξακουσμένη!

Ὑποθέτω ὅμως ὅτι καὶ τότε δὲν θὰ ἦτο περισσότερον ἀφ' ὅ,τι εἶνε σήμερον *ξακουσμένη* μόνον ἡ εὐρεῖα φαντασία τῆς ἐθνικῆς μούσης θὰ ἐπέδρασεν εἰς τοῦτο!

Κατέναντι, ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, ὀρθοῦται, ὡς τοῖχος ἀποκλείων τὴν θέαν ἡ Σαράνταινα, βουνὸς ὑψηλὸς κ' ἐπιμήκης γραφικῆς ἀπόψεως. Ἐπὶ τῆς ἀρκτικῆς αὐτῆς πλευρᾶς, ἀφανὴς ἀπὸ τῆς Ζελίστας, κεῖται ἡ Μικρὰ Παλούκοβα κατ' ὄνομα *μικρὰ* ἀφοῦ ἀριθμεῖ διπλασίους τῆς προμνησθείσης *μεγάλης* κατοίκους. Ἀνήκει καὶ αὕτη εἰς τὸν δῆμον Ὀφιονίας καὶ νέμεται ἐξ ἴσου μετὰ τῆς Ζελίστας τὸν βουνὸν τῆς Σαράνταινας.

Ὅπως ἀποβῇ ἀποτελεσματικὴ εἰς τοὺς συντρόφους ἡ ἀνὰ τὴν πλευρὰν ἐκείνην ὁδοιπορία ἔπρεπε νὰ καταβῶσι μέχρι τοῦ ποταμοῦ ὅπου ἐκτίζετο γέφυρα. Ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τῆς Ζελίστας δὲν ἦτο πλέον τῆς ὥρας πρὸς ἀνατολάς. Ἀπεφάσισα νὰ τοὺς ἀκολουθήσω καὶ κατήλθομεν πεζῇ τὸν δύσβατον καὶ καταρρέοντα δρομίσκον μέχρι τοῦ *Μεγάλου Ῥεύματος*.

Τὸ ῥεῦμα τοῦτο εἶνε τῷ ὄντι τὸ μεγαλείτερον ἀφ' ὅσα συνήντησα καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν. Κατέρχεται ἐκ μεσημβρίας πρὸς ἄρκτον χωρίζον τὴν Δωρικὴν ἀπὸ τῆς Κραβαρικῆς γῆς καὶ χύνεται εἰς τὸν Φείδαριν, κυλίον ὑπερμεγέθεις πέτρας. Ὀλίγον πέραν αὐτοῦ ἐκτίζετο ἡ γέφυρα, ἥτις θὰ συνδέσῃ τὰς δύο ὄχθας τοῦ ποταμοῦ καὶ θὰ κοινωνήσῃ πρὸς ἀλλήλους τοὺς κατοίκους τῆς Στρομήνιανης, Ἐλετσοῦς καὶ λοιπῶν Κραβαρικῶν καὶ Δωρικῶν χωρίων μετὰ τῆς ἀντίπερον Σιτήστας καὶ τῆς Φθιώτιδος.

Ἕπεται συνέχεια

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

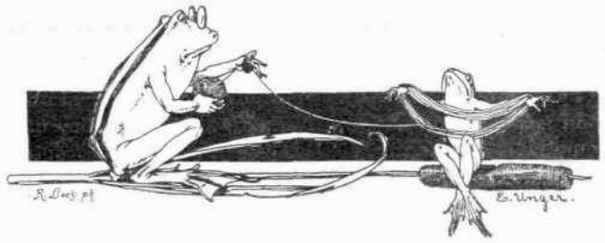

ΑΜΑΡΑΝΤΑ

Τοιαύτην φέρει ἐπιγραφὴν νέος τόμος ποιημάτων τοῦ κ. Γεωργίου Δροσίνη ὃν ἐκδίδει κατ' αὐτὰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἑστίας. Ἐν αὐτῷ περιέχονται τέσσαρες σειραὶ ποιημάτων : «Πρωϊνὰ ὄνειρα», «Ἀγάπη», «Ἀντίλαλοι», «Ἀπὸ τὰ ξένα». Ἐκ τῆς πρώτης τούτων ἀποσπῶμεν τὰ κάτωθι δημοσιευόμενα :

ΤΟ ΑΓΑΛΜΑ

Τὴν κεφαλή σου μόνον ὁ χρόνος ἔχει πάρει,
Δὲν μπόρεσε νὰ πάρῃ καὶ τὴ ζωὴ μαζί·
Ζωῆς μαρμαρωμένης αἰώνιο ἀπομεινάρι,
Τὰ κέφαλο κορμί σου στηλώνεται καὶ ζῇ.

Ζωντανεμμένη ἡ πέτρα δὲν σέρνεται 'ς τὸ χῶμα·
Τὴν κάνει φῶς, ἀέρα, ἡ τέχνη ἡ φτερωτή.
Ζητῶντας σκαλοπάτι γιὰ νὰ ψηλώσῃ ἀκόμα,
Ξεψυχισμένον κύκνο τὸ πόδι σου πατεῖ.

Εἶσαι θεά, νεράϊδα, μητέρα ἢ παρθένα ;
Πατρίδα ἔχεις τάγέρι, τὸ χῶμα, τὸ νερό,
Δὲν θέλω νὰ τὸ μάθω· τὸ βλέπω— εἶσαι γιὰ μένα
Ὅ,τι ἀγαπῶ, πιστεύω, λατρεύω, λαχταρῶ.

Τὴν κεφαλή σου ὁ χρόνος ἂν ἴσως ἔχει κόψῃ,
Μὲ τὴ δική του γνώμη καὶ τὴν ἐπιθυμιὰ
Καθένας σοῦ ταιριάζει καὶ μιὰ καινούργιαν ὄψι·
—Ἀλλάζεις χίλιαις ὄψεις καὶ μένεις πάντα μιά.

Ὦ σὲ γνωρίζω ! Ἐσ' εἶσαι ἡ Ἐμμορφιὰ ἡ αἰώνια,
Κι' ὁ ἄψυχος ὁ κύκνος ποῦ ἐμπρὸς ἐκεῖ πατεῖς
Μὲ τόση περηφάνεια, μὲ τόση καταφρόνια,
Ὁ κύκνος—τὸν γνωρίζω ποιὸς εἶνε: ὁ Ποιητής.

Ο ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ ΤΗΣ ΣΟΥΛΤΑΝΑΣ

Γυρνᾷ ἀπ' τὸν πόλεμον ὁ Μωχαμέτης,
Φέρνει χαρίσματα γιὰ τὸ Σεράϊ,
Καὶ 'ς τὴ Σουλτάνα του — σύρε καὶ πέ της
Πῶς τὸ καλλίτερο τῆς τὸ φυλάει.

Τὸ στέλνει ὁλόσκεπο μέσ' 'ς τὸ χαρέμι·
Τἀναστηλώνουνε κ' ἡ σκέπη πέφτει,
Κι' ἀπ' τὴ λαχτάρα της ἡ Τούρκα τρέμει
Σὰν ἀντικρύζεται 'ς ἕναν καθρέφτη.

Θωριέται ὁλόγυμνη μέσ' 'ς τὸ κρυστάλλι,
Καὶ 'ς τὸ καθρέφτισμα τῆς ζωγραφιᾶς της
Βλέπει μιὰ δεύτερη, βλέπει μιὰν ἄλλη,
Ἴσκιο καὶ φάντασμα τῆς ἐμμορφιᾶς της.

Καὶ ξάφνω σέρνοντας χρυσὸ μαχαίρι
Χτυπάει κατάστηθα καθρεφτισμένα
Τάφρᾶτα κάλλη της, μ' ἄτρεμο χέρι,
Καὶ πέφτουν γύρω της γυαλιὰ σπασμένα.

—Ἀλλάχ ! σὺ μ' ἔπλασες μιά, μιὰ μονάχη,
Οὐρὶ μονάκριδο 'ς τὴ γῆ σταλμένο·
Ἄλλη τὰ κάλλη μου δὲν θέλω νἄχῃ,
Ἀλλάχ ! μιὰ μ' ἔπλασες καὶ μιὰ θὰ μένω».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΑΝΩ ΚΑΤΩ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 260

Ὁ παραδοξότατος οὗτος ἀνὴρ ὠνομάζετο Ἀλκείδης Δισπερῆς, ἀλλὰ με τὴν μανίαν ἣν εἶχε τοῦ συντέμνειν τὰ πάντα—μανίαν ἄλλως κοινὴν εἰς ὅλους τοὺς ὁμοτέχνους του —ὑπέγραφεν ἐν γένει 2περ. ἢ καὶ μόνον 2π. Συνεζήτει μετὰ πολλῆς θέρμης, δι' ὃ τὸν εἶχον ἐπονομάσῃ «ἔνθειον Ἀλκείδην». Δὲν ἦτο δὲ μόνον μέγας, ἀλλὰ καὶ ὑψηλός, οἱ δὲ φίλοι του ἔλεγον περὶ τοῦ ἀναστήματός του ὅτι ἐξισοῦτο ἀκριβῶς πρὸς τὸ πεντάκις ἑκατομμυριοστὸν τοῦ τετάρτου τοῦ μεσημβρινοῦ, δηλαδὴ περὶ τὰ δύο μέτρα, καὶ δὲν ἠπατῶντο πολύ. Ἡ μικρὰ κεφαλή του ἦτο μὲν δυσκαλλογος πρὸς τὸ μέγα στῆθος καὶ τοὺς εὐρεῖς ὤμους του, ἀλλ' ἐκίνει αὐτὴν λίαν ἐπαγωγῶς. Ζωηρότατον δ' ἦτο τὸ ἐκ τῶν διοπτροφόρων γαλανῶν ὀφθαλμῶν του ἀπαστράπτον βλέμμα· χαρακτηριστικωτάτη ὅμως ἦτο ἰδίως ἡ φυσιογνωμία του, φαιδροτάτη ἅμα καὶ σοβαρά, μεθ' ὅλην τὴν πρόωρον ἀποψίλωσιν τοῦ κρανίου του, προερχομένην ἐκ τῆς καταχρήσεως τῶν ἀλγεβρικῶν σημείων ἀπὸ τοῦ χρόνου τῶν σπουδῶν του ἀκόμη. Πλὴν τούτου ἦτο φύσει ὁ ἀγαθώτατος νέος ἐξ' ὅσων ποτὲ ἐφοίτησαν εἰς τὴν Σχολήν, καὶ οὐδὲ ἴχνος εἶχεν ἀλαζονικῆς ἐπιδείξεως. Μειλίχιος καὶ εὐπροσήγορος πρὸς πάντας μεθ' ὅλην τὴν φυσικὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ χαρακτῆρός του, ἐτήρησεν ἀπαρεγκλίτως πασας τὰς διαταξεις τοῦ κώδικος Χ, τοῦ ἀγράφου δηλονότι νόμου, τοῦ κανονίζοντος τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις τῶν μαθητῶν τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς, παρὰ τῶν ὁποίων ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἠγαπᾶτο καὶ ἐξετιμᾶτο διὰ τὸ ὑπέροχον πνεῦμά του, τοὺς ἀγαθοὺς τρόπους καὶ τὴν φιλόκαλον ταξιν, ἥτις ἄψογος ἐπικρατοῦσα καὶ εἰς αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἱματιοφυλακιόν του κατεδείκνυε τὸ κατ' ἐξοχὴν μεθοδικὸν πνεῦμά του.

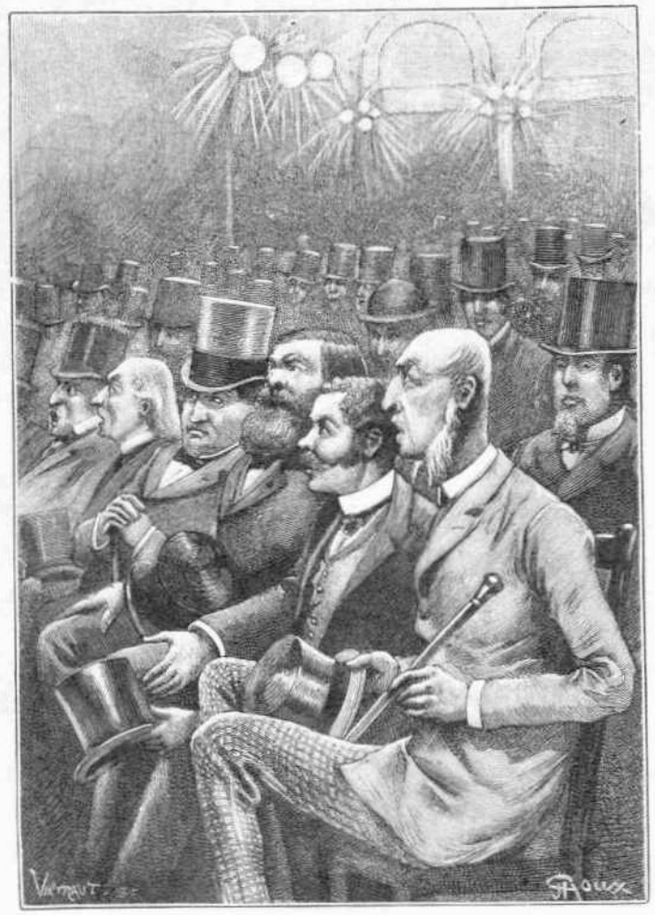

Ἀκούσατε, ἀκούσατε! (σελ. 261).

Τί σημαίνει ἂν ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀλκείδου Δισπερῆ ἐφαίνετο κάπως μικρὸ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψηλοῦ καὶ εὐρώστου σώματός του, ἀφ' οὗ ἡ κεφαλὴ αὕτη ἦτο, ἄνευ ἀμφιβολίας, πλήρης μέχρις αὐτῶν τῶν μηνίγγων. Πρὸ παντὸς ἦτο μαθηματικός, ἀλλ' εἰς τὰ μαθηματικὰ κατεγίνετο μόνον ἐφ'ὅσον ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἐφαρμογῆς των εἰς τὰς πρακτικὰς ἐπιστήμας, εἰς τὰς ὁποίας ἠρέσκετο πάλιν μόνον καὶ μόνον διότι ἐχρησιμοποιοῦντο αὗται εἰς τὴν βιομηχανίαν· ἦτο ἐλάττωμά του τοῦτο καὶ τὸ ἀνεγνώριζεν· ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος τέλειος. Καθόλου εἰπεῖν ἡ εἰδικότης του συνίστατο εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἐφαρμογῶν τῆς ἐπιστήμης, αἵτινες μεθ' ὅλας τὰς τεραστίας προόδους των, παρέχουσι καὶ θὰ παρέχωσι πάντοτε πολλὰ πράγματα εἰς τοὺς μύστας τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν.

Ἐν παρόδῳ ἀναφέρομεν ὅτι ὁ Ἀλκείδης Δισπερῆς ἦτο ἄγαμος, ἢ ὡς ὁ ἴδιος ὡμολόγει προθύμως, ἦτο «ἴσος πρὸς ἕν», ἂν καὶ εἶχε μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ διπλασιασθῇ. Οἱ φίλοι του, εἶνε ἀληθές, εἶχον ἀποπειραθῇ ἤδη νὰ τὸν συζεύξωσι μετὰ νεαρᾶς ἐπαρχιώτιδος ἐκ Προβηγκίας θελκτικῆς, φριδρᾶς καὶ πνευματώδους. Δυστυχῶς ἡ νεᾶνις εἶχε πατέρα ὅστις εἰς τὰ πρῶτα προανακρούσματα ἀπήντησεν εἰς αὐτούς:

«Ὄχι! φίλοι μου. Ὁ Ἀλκείδης σας εἶνε πολὺ σοφὸς καὶ δι' αὐτὸ δὲν κάμνει διὰ τὴν κόρην μου. Τὸ καϊμένο τὸ κορίτσι οὔτε γρῦ θὰ καταλαμβάνῃ ἀπὸ τὰς ὁμιλίας ποῦ θὰ τῆς κάμνει!»

Ὁ ἀγαθὸς ἐπαρχιώτης δὲν ἠδύνατο νὰ πεισθῇ ὅτι πᾶς ἀληθὴς σοφὸς εἶνε καὶ μετριόφρων καὶ ἁπλοῦς.

Τούτου ἕνεκα, ἀγανακτήσας διὰ τὴν ἀποτυχίαν, ὁ ἡμέτερος μηχανικὸς ἀπεφάσισε νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τῆς Προβηγκίας διὰ τοῦ ὠκεανοῦ. Ὅθεν ἐζήτησεν ἄδειαν ἀπουσίας ἑνὸς ἔτους, τὴν ὁποίαν καὶ ἔλαβε, φρονῶν δὲ ὅτι καλλίστη χρῆσις ταύτης θὰ ἦτο ἡ ἐπὶ τόπου σπουδὴ τῆς ὑποθέσεως τῆς *Ἐκμεταλλευτικῆς τοῦ Β. Πόλου Ἑταιρίας*, μετέβη εἰς Βαλτιμόρην. Οὗτος λοιπὸν εἶνε ὁ λόγος δι' ὃν εὑρίσκετο τότε ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις.

Ὅθεν ἀφ' ἧς ὁ Ἀλκείδης Δισπερῆς ἔφθασεν εἰς Βαλτιμόρην, τὰ μάλιστα ἀπησχόλει αὐτὸν ἡ μεγαλεπίβολος ἐπιχείρησις τῆς ἑταιρίας Βαρβικὰν καὶ Σα. Ὀλίγον βέβαια ἐφρόντιζε περὶ τοῦ ἂν ἡ Γῆ διὰ μεταβολῆς τοῦ ἄξονός της ἔμελλε ν' ἀφομοιωθῇ πρὸς τὸν πλανήτην Δία! Ἀλλὰ τὴν περιέργειάν του ἐξήγειρεν εἰς ἄκρον, καὶ οὐχὶ ἄνευ λόγου, ὁ τρόπος δι' οὗ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ τοῦτο.

Καὶ μὲ τὴν εἰκονικήν του γλῶσσαν ἔλεγεν;

«Εἶνε φανερὸν ὅτι ὁ πρόεδρος Βαρβικὰν ἑτοιμάζεται νὰ καταφέρῃ γερὴ κατραπακιὰ τῆς σφαίρας μας!... Ἀλλὰ πῶς καὶ ἀπὸ ποῦ;... Ἐδῶ εἶνε τὸ ζήτημα!.... Διάβολε! καταλαμβάνω πολὺ καλὰ ὅτι θὰ τὴν πάρῃ *φίτα*, καθὼς λέγουν εἰς τὸ *μπιλλιάρδο*!... Ἐὰν τὴν *ἔπαιρνε γεμᾶτα*, θὰ μᾶς ἔστελλε τὴν Γῆν νὰ χορεύῃ ἐκτὸς τῆς τροχιᾶς της καὶ τότε κατευόδιον τὰ σημερινὰ ἔτη, τὰ ὁποῖα θὰ ἀλλάξουν καὶ θὰ παραλλάξουν! Ὄχι! αὐτοὶ οἱ καλοὶ ἄνθρωποι μόνον νέον ἄξονα σκέπτονται νὰ βάλλουν εἰς τὴν θέσιν τοῦ παλαιοῦ! Εἰς αὐτὸ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία! Ἀλλὰ δὲν βλέπω καθόλου οὔτε ποῦ θὰ σταθοῦν, οὔτε τί εἴδους κλονισμὸν θὰ μᾶς φέρουν ἀπὸ τὰ ἔξω!... Ἀ! ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἡ καθημερινὴ περιστροφή, μὲ τὸ μικρόν του δάκτυλον θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ φέρῃ αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα!... Ἀλλὰ ἡ καθημερινὴ περιστροφὴ ὑφίσταται!... Καὶ οὐτός ἐστιν ὁ σίκυος.»

Ὁ ἀδιόρθωτος μηχανικὸς ἐνόει, ὅτι αὐτὴ ἦτο ἡ σπουδαιοτάτη δυσχέρεια, «αὐτὸ εἶνε τ' ἀγγοῦρι» ὡς λέγουν κοινῶς. «Ἐν πάσῃ περιπτώσει, προσέθεσε, ὅπως καὶ ἂν τὸ κάμνουν, θὰ ἐπέλθῃ γενικὴ κουτρουβάλα!»

Εἰς μάτην τέλος ὁ ἡμέτερος σοφὸς προσεπάθησε νὰ εὕρῃ «τὸν βόθρον τοῦ ἔτνους», ἤτοι χυδαϊστὶ τὸν λάκκον τῆς φάβας. Δὲν διέβλεπε τίποτε, οὐδ' αὐτὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Βαρβικὰν καὶ τοῦ Μάστωνος ἐπινοηθέντα τρόπον. Ἦτο δὲ τοῦτο λυπηρόν, διότι, γνωστοῦ ὄντος αὐτῷ τοῦ τρόπου, θὰ ἠδύνατο νὰ συναγαγῇ ἐξ αὐτοῦ αὐθωρεὶ τοὺς μηχανικοὺς τύπους.

Ἕνεκα λοιπὸν τοῦ λόγου τούτου, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 29 Δεκεμβρίου, ὁ Ἀλκείδης Δισπερῆς, μηχανικὸς ἀνήκων εἰς τὸ σῶμα τῶν Γαλλων μεταλλουργῶν, κατεμέτρει διὰ τῶν μακρῶν σκελῶν του, ὡς δι' ὑπερμέτρου διαβήτου, τὰς θορυβώδεις ὁδοὺς τῆς Βαλτιμόρης.

Γ'.

Ὅπου διαφόρων εἰδῶν ἀνησυχίαι ἀρχίζουσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἐκδηλῶνται.

Εἰς μὴν ἐν τούτοις παρῆλθεν ἀφ' ὅτου ἡ Γενικὴ Συνέλευσις συνεκροτήθη ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ Τηλεβολικοῦ Συλλόγου, κατὰ τὸ χρονικὸν δὲ τοῦτο διάστημα ἡ κοινὴ γνώμη εἶχεν ἐπαισθητῶς μεταβληθῇ. Τὰ πλεονεκτήματα τῆς ἀλλαγῆς τοῦ περιστροφικοῦ ἄξονος εἶχον λησμονηθῇ καὶ ἤρχισαν πλέον νὰ διαφαίνωνται εὐκρινῶς τὰ δυσάρεστα αὐτῆς. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐπέλθῃ καταστροφή τις, διότι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ μεταβολὴ αὕτη θὰ ἐπήρχετο μετ' ἰσχυρὸν κλονισμόν. Ἀλλ' ὁποία τις ἔμελλε νὰ εἶνε ἡ ἀπειλουμένη καταστροφή, οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ προϋπολογίσῃ! Ἔπειτα αἱ κλιματικαὶ βελτιώσεις δὲν ἦσαν καὶ τόσον περιζήτητοι! Ἀληθῶς δ' ἐκ τούτων μόνοι οἱ Ἐσκιμῶοι, οἱ Λάπωνες, οἱ Σαμογέται καὶ οἱ Τσουλτσὶς θὰ ὠφελοῦντο, οὐδὲν ζημιούμενοι.

Ἔπρεπε τώρα νὰ ἀκούσῃ ὅστις ἤθελε τοὺς Εὐρωπαίους πληρεξουσίους τοὺς ἐξουθενίζοντας τὸ ἔργον τοῦ προέδρου Βαρβικάν! Καὶ ἐν πρώτοις οὗτοι εἶχον ὑποβάλῃ ἐκθέσεις ἐπὶ ἐκθέσεων εἰς τὰς κυβερνήσεις των, εἶχον κατατρίψῃ τὰ ὑποβρύχια καλώδια διαβιβάζοντες ἀκαταπαύστως τηλεγραφήματα, εἶχον ζητήσῃ καὶ λάβῃ ὁδηγίας!... Εἶνε δὲ γνωσταὶ αἱ ὁδηγίαι τοῦ τοιούτου εἴδους. Συντεταγμέναι πάντοτε κατὰ τὸ ὕφος τῆς διπλωματικῆς τέχνης, περιεῖχον τὰς ἀστείας ταύτας ἐπιφυλάξεις: «Φανῆτε εὐθαρσεῖς, ἀλλὰ μὴ ἐκθέσητε τὴν κυβέρνησίν σας! — Ἐνεργήσατε δραστηρίως, ἀλλὰ μὴ θίξετε τὸ καθεστός!»

Ἐν τῷ μεταξὺ δ' ὁ ταγματάρχης Δόνελλαν καὶ οἱ συνάδελφοί του δὲν ἔπαυον διαμαρτυρόμενοι ἐν ὀνόματι τῶν ἀπειλουμένων χωρῶν των, ἐν ὀνόματι τοῦ παλαιοῦ κόσμου πρὸ πάντων.

«Εἶνε φανερόν, ἔλεγεν ὁ συνταγματάρχης Βόρις Καρκώφ, ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ μηχανικοὶ θὰ ἔλαβον τὰ μέτρα των ν' ἀπαλλάξωσιν, ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατόν, τὰς χώρας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἀπὸ τὰ ἐπακολουθήματα τοῦ κλονισμοῦ.

—Ἀλλὰ πῶς ἠδύναντο νὰ τὸ πράξουν; ἀπήντησεν ὁ Χάραλδ· ὅταν κινοῦν μίαν ἐλαίαν κατὰ τὴν συγκομιδὴν τοῦ καρποῦ, μήπως ὅλοι οἱ κλῶνοί της δὲν σείονται;

— Καὶ ὅταν δέχεσθε μίαν γρονθιὰν κατάστηθα, παρετήρησεν ὁ Ἰάκωβος Γιάνσεν, μήπως δὲν συνταράσσεται ὅλον τὸ σῶμά σας;

— Ἰδοὺ λοιπὸν τί ἐσήμαινεν ὁ περίφημος ἐκεῖνος ὅρος τοῦ ἐγγράφου των! ἀνέκραξεν ὁ Δὴν Τούδριγκ. Ἰδου διατὶ προέβλεπεν οὗτος γεωγραφικὰς ἢ μετεωρολογικὰς μεταβολὰς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς!

— Ναί! ἀληθῶς! εἶπεν ὁ Ἔρικ Βαλδενὰκ καὶ φόβος εἶνε μήπως ἡ ἀλλαγὴ αὕτη τοῦ ἄξονος ἀναρρίψῃ τὰς θαλάσσας ἐκτὸς τῆς φυσικῆς κοίτης αὐτῶν!

— Καὶ ἂν ἡ ἐπιφάνεια τῶν ὠκεανῶν ταπεινωθῇ εἰς σημεῖά τινα, παρετήρησεν ὁ Ἰάκωβος Γιάνσεν, δὲν θὰ συμβῇ ὥστε οἱ κάτοικοι τινῶν μερῶν νὰ εὑρεθῶσιν εἰς ὕψη καθιστῶντα ἀδύνατον πᾶσαν συγκοινωνίαν μετὰ τῶν ὁμοίων των;

—Ἂν μάλιστα τ' ἀτμοσφαιρικὰ στρώματα εἰς τὰ ὁποῖα θὰ εὑρεθῶσι, προσέθηκεν ὁ Γιὰν Χάραλδ, εἶναι τοσοῦτον ἀραιά, ὥστε ὁ ἀὴρ νὰ μὴ ἐπαρκῇ εἰς τὴν ἀναπνοήν!

—Φαντασθῆτε τὸ Λονδῖνον νὰ εὑρεθῇ αἴφνης εἰς τὸ ὕψος τοῦ Λευκοῦ ὄρους!» ἀνέκραξεν ὁ ταγματάρχης Δόνελλαν.

Καὶ ἔχων τὰς κνήμας τεταμένας, τὴν δὲ κεφαλὴν ἐρριμμένην πρὸς τὰ ὀπίσω ὁ εὐπατρίδης οὗτος ἠτένιζε πρὸς τὸ Ζενίθ, ὡς ἂν πράγματι ἡ πρωτεύουσα τῆς Μεγάλης Βρεττανίας εἶχε μετεωρισθῇ εἰς τὰ νέφη.

Πάντα ταῦτα ἀπετέλουν ἀληθῶς κοινὸν κίνδυνον, τὰ μάλιστα ἐπίφοβον, καθ' ὅσον οἱ εἰδήμονες προηγόρευον πλέον τὰς ἐκ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἄξονος ἐνδεχομένας νὰ προκύψωσι συνεπείας.

Καὶ ὄντως ἐπρόκειτο οὐχὶ περὶ ἐπουσιώδους τινός, ἀλλὰ περὶ μετατοπίσεως κατὰ εἴκοσι τρεῖς μοίρας καὶ εἴκοσι πρῶτα λεπτα· ἡ δὲ μετατόπισις αὕτη ἔμελλε κατ' ἀνάγκην νὰ ἐπιφέρῃ σπουδαίαν μεταλλαγὴν τῆς διανομῆς τῶν ὑδάτων, ἕνεκα τοῦ πεπλατυσμένου σχηματισμοῦ τῆς Γῆς εἰς τοὺς Πόλους. Ἐπαπειλεῖτο λοιπὸν ἄρά γε ἡ Γῆ ὑπὸ ἀνατροπῶν ὁμοίων πρὸς τὰς ἐξακριβωθείσας προσφάτως, ὡς πιστεύεται, ἐπὶ τοῦ Ἄρεως, ὅπου ὁλόκληροι ἤπειροι καὶ μεταξὺ ἄλλων ἡ Λιβύη τοῦ Σκιαπαρέλλη κατεποντίσθησαν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ βαθέος κυανοῦ χρώματος ἀντικαταστήσαντος τὸ μέχρι τοῦδε ὑπέρυθρον, ὅπου ἡ λίμνη Μοῖρις ἐξηφανίσθη, ὅπου ἑξακόσιαι χιλιάδες τετραγωνικῶν χιλιομέτρων ὑπέστησαν ἀλλοιώσεις πρὸς βορρᾶν, ἐνῷ πρὸς νότον οἱ ὠκεανοὶ κατέλιπον τὰς ὑπ' αὐτῶν κατεχομένας ἄλλοτε εὐρείας ἐκτάσεις! Ἐὰν δὲ φιλάνθρωποί τινες ψυχαὶ ἐξ οἴκτου πρὸς τοὺς παθόντας ἐκ τῶν πλημμυρῶν τούτων τοῦ Ἄρεως εἶχον προτείνῃ τὴν συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ αὐτῶν τί ἔμελλε νὰ γείνῃ ὅταν θὰ ἐπήρχετο ἡ ἀνάγκη νὰ μεριμνήσωσι περὶ τῶν θυμάτων τῶν πλημμυρῶν τῆς Γῆς;

Ὅθεν διαμαρτυρίαι πανταχόθεν ἤρχισαν νὰ ἐγείρωνται, ἡ δὲ κυβέρνησις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν προσεκλήθη νὰ λάβῃ πρόνοιαν. Διότι βεβαίως ἦτο προτιμότερον νὰ προλάβωσι διὰ παντὸς τρόπου τὴν ἀπόπειραν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκτεθῶσιν εἰς τὰς ἐπαπειλουμένας βεβαίας καταστροφάς. Ὁ Δημιουργὸς ἔταξε καλῶς τὰ πράγματα καὶ οὐδεμία ἀνάγκη ὑπῆρχε νὰ ἐπιβάλωσι θρασέως χεῖρα ἐπὶ τοῦ ἔργου του.

Καὶ ὅμως, ἂν καὶ ἀπίστευτον, εὑρίσκοντό τινες ἐλαφρόνοες, οἵτινες ἐλάλουν ἀστείως περὶ πραγμάτων τοσοῦτον σοβαρῶν!

«Τί εἶνε αὐτοὶ οἱ Γιαγκῆδες! ἔλεγον. Νὰ θέλουν καὶ καλὰ νὰ σουβλίσουν τὴν Γῆν μὲ νέον ἄξονα! Ἂν τοὐλάχιστον ὁ ὑπάρχων εἶχε φθαρῇ ἀπὸ τὴν προστριβὴν τῶν περιστροφῶν της, ἐπὶ τόσα ἑκατομμύρια αἰώνων, ἴσως θὰ ἦτο φρόνιμον νὰ τὸν ἀλλάξουν, καθὼς τοὺς ἄξονας τῶν συσπάστων καὶ τῶν τροχῶν! Ἀλλὰ αὐτὸς εὑρίσκεται ἀκόμη εἰς πολὺ καλὴν κατάστασιν, σῶος καὶ ἀκέραιος, ὅπως ἦτο κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς δημιουργίας!»

Εἰς ταῦτα ὁποία ἀπάντησις ἦτο δυνατὸν νὰ δοθῇ;

Καὶ ἐν τῷ κυκεῶνι τῶν τοιούτων ἀντεγκλήσεων, ὁ μηχανικὸς Ἀλκείδης Δισπερῆς ἐζήτει νὰ μαντεύσῃ τὸ εἶδος καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Ι. Τ. Μαστωνος ἐπινοηθέντος κλονισμοῦ ὡς

καὶ τὸ ὡρισμένον σημεῖον τῆς σφαίρας ὅπου θὰ συνέβαινεν οὗτος. Ἅπαξ γενόμενος κύριος τούτου θὰ ἠδύνατο νὰ προσδιορίσῃ εὐκόλως τίνα θὰ ἦσαν τὰ κινδυνεύοντα μέρη τῆς γῆς.

Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι τοὺς φόβους τοῦ Παλαιοῦ Κόσμου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συμμερισθῇ ὁ Νέος — τοὐλάχιστον τὸ τμῆμα ἐκεῖνο τῆς Βορείου Ἀμερικῆς ὅπερ εἰδικώτερον ἀνήκει εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν συμπολιτείαν. — Καὶ ἀληθῶς, ἦτο ποτὲ πιστευτὸν ὅτι ὁ πρόεδρος Βαρβικάν, ὁ λοχαγὸς Νίκολ καὶ ὁ Ι. Τ. Μάστων, Ἀμερικανοὶ πάντες ἀκραιφνῶς φιλοπάτριδες, δὲν εἶχον ποσῶς σκεφθῇ νὰ προφυλάξωσι τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἀπὸ τοὺς κινδύνους τῶν καταδύσεων ἢ ἀναδύσεων αἵτινες ἀναποφεύκτως θὰ ἐπῆρχοντο ἐκ τῆς μεταβολῆς τοῦ ἄξονος, εἰς διαφόρους τόπους τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ὠκεανίας; Ἢ εἶνε τις Γιαγκὴς ἢ δὲν εἶνε, καὶ οἱ τρεῖς δὲ ἦσαν τοιοῦτοι καὶ εἰς τὸν ὕπατον μάλιστα βαθμόν, Γιαγκῆδες *«μονοκόμματοι»*, ὡς εἶχε λεχθῇ περὶ τοῦ Βαρβικάν, καθ' ὃν χρόνον ἐξέθεσεν οὗτος τὸ περὶ *ταξειδίου εἰς τὴν Σελήνην* σχέδιόν του.

Ἦτο πρόδηλον ἄρα ὅτι τὸ μεταξὺ τῶν ἀρκτικῶν χωρῶν καὶ τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου τμῆμα τοῦ Νέου κόσμου οὐδὲν εἶχε νὰ φοβῆται ἐκ τῆς ἀναμενομένης συγκρούσεως, πιθανὸν ἦτο μαλιστα ὅτι ἡ Ἀμερικὴ θὰ ἐκέρδιζε σπουδαίαν προσαύξησιν τοῦ ἐδάφους της· διότι τίς οἶδε ἂν ἐκ τῆς ἐκτοπίσεως τῶν ὑδατων τῶν δύο ὠκεανῶν οἵτινες περιβρέχουσιν αὐτὴν σήμερον, δὲν θὰ εὕρισκε νὰ προσαρτήσῃ εἰς τὸ κρατος της τόσας ἐπαρχίας, ὅσους ἀστέρας ἐπιδεικνύει νῦν ἡ σημαία της;

«Ἀναμφιβόλως! ἀλλά. . ἔλεγον οἱ ἐπιφυλακτικώτεροι, ἐκεῖνοι οἵτινες μόνον τὴν ἐπικίνδυνον ὄψιν τῶν πραγμάτων βλέπουσι πάντοτε· εἰς τοῦτον τὸν κόσμον περὶ οὐδενὸς πρέπει νὰ εἶναί τις βέβαιος. Καὶ ἂν ὁ Ι. Τ. Μαστων ἠπατήθη εἰς τοὺς ὑπολογισμούς του; Ἂν ὁ πρόεδρος Βαρβικὰν διαπραξῇ λαθος τι εἰς τὴν ἐφαρμογήν: Τὸ τοιοῦτον εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ συμβῇ καὶ εἰς τοὺς δεξιωτάτους πυροβολητάς! Αἱ σφαῖραι των δὲν ἐπιτυγχάνουσι παντοτε τοῦ σκοποῦ »

Εὐνόητον εἶναι ὅτι τὰς ἀνησυχίας ταύτας ἐπιμελῶς ὑπέβαλπον οἱ πληρεξούσιοι τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ὑπὸ τὸ πνεῦμα δὲ τοῦτο βιαιότατον ἄρθρον ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν *Σημαίαν* ὁ γραμματεὺς τοῦ ταγματάρχου Δόνελλαν, εἰς τὴν *Aftenbladet* Σουηδικὴν ἐφημερίδα ὁ Γιὰν Χαραλδ καὶ ὁ συνταγματαρχης Καρκὼφ εἰς τὴν μᾶλλον διαδεδομένην Ρωσσικὴν ἐφημερίδα *Νοβόγιε Βρέμια*. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀμερικῇ αἱ γνῶμαι διῃρέθησαν. Οἱ μὲν ρεπουβλικανοι, φιλελεύθεροι ὄντες, παρέμειναν πιστοὶ θιασῶται τοῦ προέδρου Βαρβικαν, οἱ δημοκρατικοὶ ὅμως, συντηρητικοὶ ὄντες τὸ φρόνημα, ἐτάχθησαν ἐναντίον αὐτοῦ· μέρος δὲ τοῦ Ἀμερικανικοῦ τύπου καὶ ἰδίως ἡ *Ἐφημερὶς τῆς Βοστώνης* καὶ τὸ *Βῆμα* τῆς Νέας Ὑόρκης κλπ. συνησπίσθησαν μετὰ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ τύπου. Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ συλλόγου τοῦ *Ἑταιρικοῦ Τύπου* καὶ τοῦ *Ἡνωμένου Τύπου* ἡ ἐφημερὶς κατέστη τεράστιον ὄργανον παγκοσμίων πληροφοριῶν, ἀφοῦ αἱ καταβαλλόμεναι δαπαναι πρὸς δημοσίευσιν ἐγχωρίων καὶ ἐξωτερικῶν εἰδήσεων ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ ἐτησίως τὸ ποσὸν τῶν εἴκοσιν ἑκατομμυρίων δοκλαρίων. Ἡ Ματαίως δ' ἄλλα φύλλα, ὧν ἡ κυκλοφορία εἶναι ἐπίσης μεγαλη, ἀνέλαβον τὴν ὑπεράσπισιν τῆς *Ἐκμεταλλευτικῆς τοῦ Β. Πόλου Ἑταιρίας*. Ματαίως ἡ μίστρες Εὐαγγελία Σκόρβιτ ἤμειβε πρὸς δέκα δολλάρια τὸν στίχον κύρια ἄρθρα, χρονικά, ἐπιφυλλίδας, εὐτράπελα χαριτολογήματα, διὰ τῶν ὁποίων ἀνεσκευάζοντο τὰ περὶ τῶν κινδύνων, οἵτινες παριστάνοντο ὡς ἀνύπαρκτοι καὶ γελοῖοι! Ματαίως ἡ φανατικωτάτη χήρα προσεπάθησε νὰ καταδείξῃ ὅτι ἡ μόνη ἀδικαιολόγητος εἰκασία ἦτο βεβαίως ἡ φερομένη περὶ τοῦ Ι. Τ. Μάστωνος, ὅτι δηλαδὴ ἦτο δυνατόν ποτε οὗτος νὰ λανθασθῇ εἰς τοὺς ὑπολογισμούς του! Ἡ Ἀμερικὴ ἐπὶ τέλους πτοηθεῖσα ἔκλινεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον πρὸς τὴν Εὐρώπην, ἧς ἐνεκολπώθη τοὺς φόβους καὶ τὰς ἰδέας.

Ἄλλως δὲ ὁ πρόεδρος Βαρβικὰν καὶ ὁ γραμματεὺς τοῦ Τηλεβολικοῦ Συλλόγου, καὶ αὐτὰ τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἀπηξίουν νὰ ἀπαντήσωσιν. Ἀδιαφοροῦντες αὐτοὶ περὶ τῶν λεγομένων, οὔτε τὰς συνηθείας των μετέβαλον, οὔτε κἂν ἐφαίνοντο ἀσχολούμενοι εἰς τὰς πολυμόχθους προπαρασκευάς, ὅσαι ἦσαν ἀπαραίτητοι διὰ τοιαύτην ἐπιχείρησιν. Ἐνδιεφέροντο τοὐλάχιστον διὰ τὴν μεταστροφὴν τῆς κοινῆς γνώμης, διὰ τὴν γενικὴν ἀποδοκιμασίαν, ἥτις ἐξηγείρετο ἤδη κατὰ σχεδίου μετὰ πολλοῦ ἐνθουσιασμοῦ γενομένου δεκτοῦ κατ' ἀρχας; Καὶ τοῦτο δὲν ἐφαίνετο πιθανόν.

Μετὰ μικρὸν μεθ' ὅλην τὴν ἀφοσίωσιν τῆς μίστρες Εὐαγγελίας Σκόρβιτ ἥτις οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν εἶχε παύσῃ νὰ δαπανᾷ ἀφειδῶς πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν φίλων της, ὁ πρόεδρος Βαρβικάν, ὁ λοχαγὸς Νίκολ καὶ ὁ Ι. Τ. Μαστων ἀνεκηρύχθησαν ὡς ἐπικίνδυνοι εἰς τὴν ἀσφαλειαν τῶν Δύο Κόσμων. Ἡ Ὁμοσπονδιακὴ κυβέρνησις ἐπισήμως προσεκλήθη ὑπὸ τῶν Εὐρωπαικῶν Δυνάμεων νὰ παρέμβῃ εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην καὶ νὰ ὑποβαλῃ εἰς ἀνακρισιν τοὺς πρωτουργοὺς αὐτῆς, οἵτινες ὤφειλον νὰ φανερώσωσι σαφῶς τοὺς σκοποὺς των, δηλοῦντες διὰ τίνος τρόπου ἐμελέτων νὰ ἀντικαταστήσωσι τὸν ἄξονα — ἐξ οὗ θὰ καθίστατο ἐφικτὴ ἡ πρόβλεψις τῶν συν-

επειῶν τῆς μεταβολῆς, καὶ οἱ ἐκ τούτων ἐπικρεμάμενοι κίνδυνοι τῆς γενικῆς ἀσφαλείας. — καὶ νὰ ὁρίσωσι τὰς ἀμέσως ἀπειλουμένας χώρας καὶ ἑνὶ λόγῳ νὰ ἀποκαλύψωσι πᾶν ὅ τι ὁ ἀνησυχῶν κόσμος ἠγνόει καὶ πᾶν ὅ τι ἡ φρόνησις ἀπῃτει νὰ γείνῃ γνωστόν.

Ἡ κυβέρνησις τῆς Βασιγκτῶνος δὲν ἐπερίμενε παρακλήσεις εἰς τοῦτο. Ὁ ἀνὰ τὰς βορείους, νοτίους καὶ κεντρικὰς πολιτείας τῆς Δημοκρατίας ἐκδηλούμενος ἐρεθισμὸς δὲν ἐπέτρεπε πλέον δισταγμούς. Ὅθεν διὰ διατάγματος ὑπὸ χρονολογίαν 19 Φεβρουαρίου συνέστη πεντηκονταμελὴς ἐξετασταστικὴ ἐπιτροπή, ἀποτελουμένη ἐκ μηχανικῶν, μηχανολόγων, μαθηματικῶν, ὑδρογράφων καὶ γεωγράφων, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ διασήμου Τζὼν Πρέστις, εἰς ἣν ἐδόθη πληρεξουσιότης νὰ ἐρευνήσῃ πᾶν εἰς ὅ τι ἀφορᾷ τὴν ἐπιχείρησιν καὶ ἐν ἀνάγκῃ ν' ἀπαγορεύσῃ αὐτήν.

Ἐν πρώτοις ὁ πρόεδρος Βαρβικὰν προσεκλήθη νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης.

Ἀλλ' ὁ πρόεδρος Βαρβικὰν δὲν ἐνεφανίσθη.

Ἀνεζητήθη ὑπὸ ἀστυνομικῶν ὑπαλλήλων, ἀποσταλέντων εἰς τὴν ἰδιαιτέραν κατοικίαν του, ἀρ. 95 τῆς ὁδοῦ Κλέβελανδ, ἐν Βαλτιμόρῃ.

Ὁ πρόεδρος Βαρβικὰν δὲν εὑρίσκετο πλέον ἐν τῇ οἰκίᾳ του.

Ποῦ ἦτο;....

Παντες ἠγνόουν.

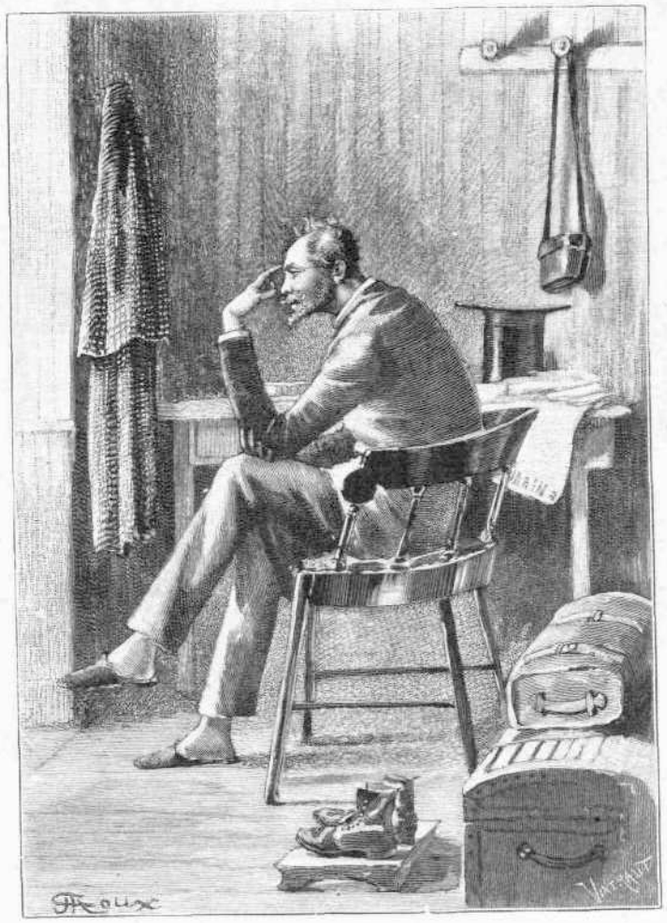

Ἀλκείδης Δισπερῆς

Πότε ἀνεχώρησε;...

Τὴν 11 Ἰανουαρίου, ἤτοι πρὸ πέντε ἑβδομάδων εἶχεν ἐγκαταλείψῃ τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μαρυλάνδης καὶ τὴν Μαρυλάνδην αὐτήν, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ λοχαγοῦ Νίκολ.

Ἀλλὰ ποῦ μετέβησαν ἀμφότεροι οὗτοι;.....

Οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἀπαντήσῃ.

Προφανῶς οἱ δύο ἑταῖροι τοῦ Τηλεβολικοῦ Συλλόγου ὥδευον πρὸς τὴν μυστηριώδη ἐκείνην χώραν, ἔνθα ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν των ἔμελλον ν' ἀρχίσωσιν αἱ προπαρασκευαί.

Ἀλλὰ τίς ἄρα γε νὰ ἦτο ἡ χώρα ἐκείνη;

Jules Verne

Ἕπεται συνέχεια

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

ΤΟ ΚΟΝΙΑΚ

Σπανίως ἐγένετο τόσον μεγάλη κατάχρησις ὀνομασίας τινὸς ὅσον γίνεται τῆς τοῦ ποτοῦ Κονιάκ.

Κονιὰκ ἦνε τὸ κάλλιστον καὶ ἀβλαβέστατον τῶν οἰνοπνευματούχων ποτῶν, παρασκευαζόμενον εἰς τὴν πόλιν Cognac τῆς Γαλλίας καὶ εἰς τὸν νομὸν τῆς Charente ἐν γένει. Κατασκευάζεται δὲ τῇ ἀποστάξει νέων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἴνων, (προτιμῶνται δὲ οἱ Λευκοὶ) καὶ ἰδίως ὁ ἐκ τῆς σταφυλῆς Folle Blanche διὰ συσκευῶν λίαν ἁπλῶν (ἴδ. τὸ κάτωθι σχῆμα), περιεκτικότητος 250 ἕως 800 ὀκάδων. Κατὰ δεύτερον λόγον δύναται δικαίως νὰ δοθῇ τὸ ὄνομα Κονιὰκ εἰς τὰ ἐξ οἴνου ἐν γένει δι' ἁπλῆς ἢ διπλῆς ἀποστάξεως παραγόμενα ποτά. Ὡς γνωστὸν ὁ οἶνος συνίσταται κατὰ κύριον λόγον ἐξ ὕδατος (85-90 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν) καὶ οἰνοπνεύματος (10-15 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν) καί τινων ἐκχυλισματικῶν οὐσιῶν[1]· τὸ δὲ ἐκ τῆς ἀποστάξεως αὐτοῦ λαμβανόμενον Κονιὰκ συνίσταται ἐξ ὕδατος καὶ οἰνοπνεύματος καὶ δὴ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ 45 μερῶν ὕδατος καὶ 55 οἰνοπνεύματος· ἐκτὸς τούτων ἐνέχει ἐλάχιστον ποσὸν αἰθέρων ἰδίως οἰνανθοαιθέρος, καταγομένων ἐκ τοῦ οἴνου εἰς τούτους δὲ ὀφείλεται καὶ τὸ ἄρωμα τοῦ Κονιάκ. Ὡς εἴπομεν ἤδη ἡ ἀπόσταξις τελεῖται δι' ἀποσταχτηρίων, λίαν ἁπλῶν καὶ δὴ συνήθως εἰς δύο φοράς· τὴν πρώτην πρὸς συμπύκνωσιν καὶ τὴν δευτέραν πρὸς ἀνακάθαρσιν· ἡ τέχνη δὲ τοῦ κατασκευαστοῦ βασίζεται τὸ μὲν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ καταλλήλου οἴνου, τὸ δὲ εἰς τὸν προσήκοντα διαχωρισμὸν τῶν διαφόρων κλασμάτων τῆς ἀποστάξεως· ἶνε δὲ τοῦτο ζήτημα γεύσεως. Τὸ κάλλιστον ἶνε τὸ μέσον ἀπόσταγμα, τὸ πρῶτον δὲ καὶ τὸ τελευταῖον ἀπορριπτέα.

Τὸ χρῶμα τοῦ Κονιὰκ εἶνε κατ' ἀρχὰς λευκὸν· ἐντιθέμενον ὅμως τὸ ποτὸν εἰς βαρέλια (ἐκ μωρεοξύλου συνήθως) γίνεται σὺν τῷ χρόνῳ ἀσθενῶς χρυσοκίτρινον.

Ὅσον γηράσκει τὸ Κονιὰκ τόσον βελτιοῦται ἡ ποιότης αὐτοῦ, γινομένης τῆς γεύσεως αὐτοῦ ἠπιωτέρας ἢ μᾶλλον ἥττον δριμείας, ἰδίως ἕνεκα τῆς μεγαλειτέρας ἀφομοιώσεως τῶν συνιστώντων αὐτό. Ἐλαττοῦται δὲ κατὰ τὴν διαφύλαξιν ἐν βαρελίῳ οὐ μόνον τὸ ἀπόλυτον ποσὸν τοῦ ποτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ σχετικὸν ποσὸν τοῦ ἐνεχομένου οἰνοπνεύματος καθίσταται ὀλιγώτερον, ἐπειδὴ τὸ οἰνόπνευμα ἐξατμίζεται εὐκολώτερον τοῦ ὕδατος. Τὸ νέον Κονιὰκ εἶνε ἀκόμη «ἄγριον» οὕτως εἰπεῖν, ἀπαιτοῦνται δὲ τοὐλάχιστον 5 ἔτη πρὸς ὡρίμανσιν. Μεταχειρίζονται καὶ διάφορα μέσα, τὸ πλεῖστον οὐχὶ ἐπιτυχῆ, πρὸς τεχνικὴν παλαίωσιν τοῦ Κονιάκ.

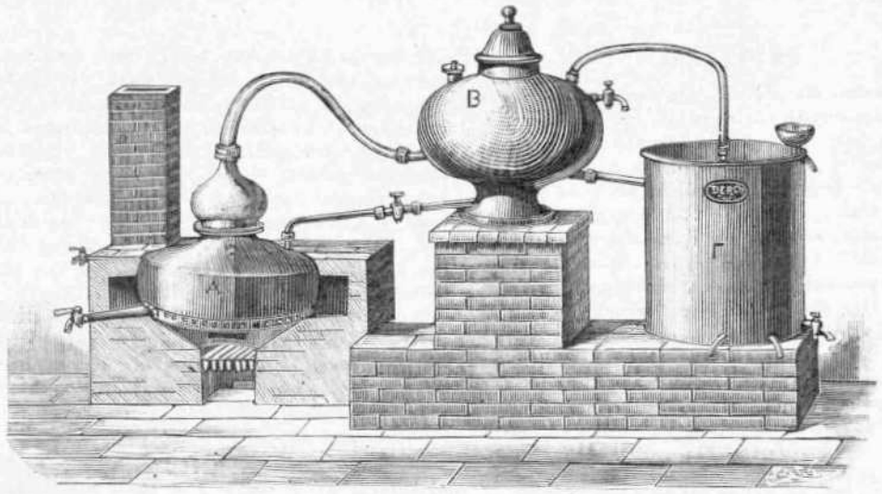

Ἀποσταχτήριον πρὸς παρασκευὴν Κονιὰκ κατὰ τὸν ἐν Charente χρησιμοποιούμενον τύπον.
Α' Λέβης — Προθερμαντὴρ οἴνου.— Γ' Ψυκτήρ.

Τὸ Κονιὰκ, τὸ ἐξ οἴνου ποτὸν τοῦτο, ὑπερτερεῖ πάντων τῶν λοιπῶν οἰνοπνευματούχων ποτῶν ἐπειδὴ εἶνε ὅλως σχεδὸν ἀπηλλαγμένον ζυμελαίων καὶ ἰδίως τοῦ δηλητηριώδους ἀμυλοπνεύματος, ὅπερ εὑρίσκεται εἰς πάντα σχεδὸν τὰ λοιπὰ οἰνοπνευματοῦχα ποτά, ἰδίως δὲ τὰ ἐξ ἀμυλούχων οὐσιῶν (γεωμήλων, ἀραβοσίτου, κτλ.) καταγόμενα.

Διὰ τοῦτο συνιστᾶται τὸ Κονιὰκ καὶ ἰδίως τὸ παλαιὸν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀναρρωνύντας, εἰς οὓς ἐνδείκνυται ἡ χρῆσις οἰνοπνευματούχου ποτοῦ.

Παρ' ἡμῖν δίδεται τὸ ὄνομα Κονιὰκ καταχρηστικῶς εἰς ποτὰ πᾶν ἄλλο ἢ τὸ ὄνομα τοῦτο δικαιούμενα νὰ λάβωσι.

Ταῦτα παράγονται συνήθως ὡς ἑξῆς: 50 ὀκάδες οἰνοπνεύματος 96-97 βαθμῶν ἑκατονταβάθμου, ἤτοι ἐνέχοντος 97 μέρη οἰνοπνεύματος καὶ 3 ὕδατος, μίγνυνται μετὰ 50 ὀκάδων ὕδατος· εἰς τὸ μίγμα τοῦτο προστίθεται ὀλίγον κεκαυμένον σάκχαρον (καραμέλα) διὰ τὸ χρῶμα, ὀλίγος οἶνος γλυκὺς ἢ ὀλίγον κοινὸν σάκχαρον, καὶ ἄρωμά τι καλούμενον Essence de Cognac συνιστάμενον δὲ ἐξ οἰνοπνευματικοῦ διαλύματος τεχνητοῦ οἰνανθοαιθέρος (μίγματος καπρινικοῦ καὶ καπριλικοῦ αἰθέρος) ἢ καὶ τοιούτου ἐξαχθέντος ἐκ τῆς ὑποστάθμης τοῦ οἴνου (lie de vin). Ἡ πραγματικὴ ἀξία μιᾶς βαυκάλεως τοιούτου ποτοῦ, δὲν ὑπερβαίνει τὰ 80 λεπτά, ἂν ληφθῶσιν ὡς τιμὴ τοῦ οἰνοπνεύματος κατ' ὀκὰν δραχμαὶ 3. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ τὸ οἰνόπνευμα τὸ χρησιμοποιούμενον διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ ΑΠΟΜΙΜΗΜΑΤΟΣ ἢ ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ[1] (Surrogat) τούτου δὲν εἶνε πρώτης ποιότητος.

Ἐκ τῶν ἄνω ἐξάγεται ὅτι δυσκολωτάτη ἡ εὕρεσις γνησίου ἢ ἀγνοῦ Κονιὰκ ἤδη εἰς μικρὰς τιμὰς ἐνόσῳ μάλιστα δὲν λειτουργεῖ παρ' ἡμῖν νόμος περὶ ἐξελέγξεως τῶν τροφίμων καὶ ποτῶν, ἢ τοὐλάχιστον δὲν καταστῇ ὑποχρεωτικὴ ἡ δήλωσις τῆς καταγωγῆς τῶν ποτῶν ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς· τότε δὲ τὸ ἀγνὸν Κονιὰκ θὰ φέρῃ τὴν ἐπιγραφὴν ΚΟΝΙΑΚ ἐξ ΟΙΝΟΥ. Εἰς τὴν ἐρώτησιν ἂν ἡ δήλωσις «Κονιὰκ ἐκ σταφυλῶν» ἔσεται ὀρθὴ παρατηρητέον ὅτι οὐχί. Διότι ἐπὶ τέλους τῶν σταφυλῶν μέρος ἀπαρτίζουσι καὶ τὰ στέμφυλα (τσίπουρα) ἐξ ὧν παρασκευάζεται ἡ «σοῦμα» πολλάκις δὲ καὶ τὸ «οὔζον», ποτὰ οὐχὶ εὐγενῆ καὶ οὐδεμίαν σύγκρισιν πρὸς τὸ Κονιὰκ ἐπιδεχόμενα, διότι καὶ ταῦτα ἐνέχουσιν αἰσθητὰ ἴχνη ζυμελαίων, ἅτινα χορηγοῦσιν αὐτοῖς τὴν οὐχὶ εὐχάριστον ὀσμὴν καὶ παράγευσιν.

Ἡ μεταβολὴ μέρους τῶν ἑλληνικῶν οἴνων εἰς καλὸν Κονιὰκ ἔσεται οὐ μόνον λίαν ἐπικερδὴς ἐπιχείρησις ἀλλὰ καὶ εὐεργετικὴ διὰ τὴν ὑγείαν τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος.

Ο. Α. ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

(1) Πρβλ. Ο. Α. Ῥουσοπούλου, ΟΙΝΟΛΟΓΙΚΑ σελ. 61.

(1) Πρβλ. Ἐγκυκλ. Λεξικὸν τ. Α' σελ. 837.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Πόλις κυνῶν. Μεταξὺ τῶν πλαγίων προποδῶν τῶν Βραχωδῶν ὀρέων καὶ τῶν ποταμῶν τοῦ Τεξάς, ἐκτείνονται ἐπὶ μήκους ἑπτὰ ἕως ὀκτὼ μιλίων, αἱ ἀμερικανικαὶ στέππαι αἱ καλούμεναι Δυτικοὶ Λειμῶνες. Ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῶν διαλακούντων αὐτὰς ποταμῶν φύονται θάμνοι καὶ δένδρα, πέραν δὲ τούτων πυκνή τις μόνον χλόη. Αἱ εὐρεῖαι πεδιάδες εἶνε ἀκαλλιέργητοι καὶ ἔρημοι Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διέρχονται ἐμπορικαὶ συνοδίαι, μεταφέρουσαι ἐπιπόνως ἐμπορεύματα ἀπὸ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν εἰς τὸ Νέον Μεξικόν. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν φυλαὶ Ἰνδικαὶ μεταβαίνουσι πρὸς θήραν τῶν εὐκινήτων καὶ ῥωσαλέων καὶ περικαλλῶν ἀγρίων ἵππων, οὓς οἱ Ἰνδοὶ συλλαμβάνουσι διὰ μακρῶν καὶ δυνατῶν λωρίων, εἶτα δὲ καθυποτάσσουσι καὶ ἐξημεροῦσιν. Ἐνταῦθα ἀπαντῶνται ὁ χαρίεις αἴγαγρος, παμμεγέθεις λύκοι, καὶ ἀγέλαι βουβάλων, ὧν ἡ σὰρξ καὶ τὸ δέρμα σφοδρὰς διεγείρουσιν ἐπιθυμίας, καὶ ἐξ ὧν χιλιάδες φονεύονται ἐτησίως. Ἐνταῦθα τέλος ἀπαντᾶται τὸ περίεργον ζῷον τὸ καλούμενον «κύων τῶν λειμώνων» ἔχον μέγεθος περίπου λαγωοῦ, σχῆμα δέ, κεφαλὴν καὶ ὀδόντας ὁμοιάζοντας πρὸς τοὺς τοῦ σκιούρου. Εἶνε ζωηρός, εὐκίνητος, φαιδρὸς, καὶ ἐχθρὸς τῆς μοναξίας. Οὐδαμοῦ θ' ἀπαντήσετε ἐν τῶν ἐρασμίων τούτων ζώων μόνον, ζῶν ὡς ἄγριμον. Ἐκεῖ ἔνθα τὸ ἔδαφος καλύπτεται ὑπὸ χλόης προσφιλοῦς αὐτοῖς, χλόης ἁβρᾶς καὶ θαλερᾶς, ἀποκαθίστανται εὐθύμως. Σκάπτοντες τὰς φωλεάς των, ἐγείρουσι γηλόφους, δίδοντες οὕτω εἰς τὰς κατοικίας αὐτῶν ὄψιν σωροῦ σκηνῶν μικροσκοπικοῦ στρατοπέδου. Ἐὰν εἶνε μακρὰν ποταμοῦ τινος, σκάπτουσι λάκκους, καὶ οὕτω οὐδ' ὕδατος στεροῦνται. Ἀναπνέουσι καθαρὸν ἀέρα, ἔχουσι καλὴν τροφήν, καὶ ζῶσιν ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ. « Φθάνων, λέγει περιηγητής τις, ἐγγὺς ἑνὸς τῶν σταθμῶν τούτων βλέπει τις κύνας μεταβαίνοντας ἀπὸ κατοικίας εἰς κατοικίαν, ὡς εἰς ἐπισκέψεις· ἄλλους τρώγοντας τὴν δροσερὰν χλόην, ἄλλους συνηθροισμένους ὡς ἐὰν ἔμελλον νὰ συνεδριάσωσι καὶ ἄλλους σκεπτομένους ὡς φιλοσόφους ἐπὶ τῶν κατωφλίων τῶν κατοικιῶν των. Ἀλλὰ μόλις τις ἐξ αὐτῶν ἴδῃ ἐμπορικὴν συνοδίαν, ἀγγέλλει τοῦτο δι' ὀξείας ὑλακῆς, ἅπασα δὲ ἡ παροικία κρύπτεται πάραυτα εἰς τὰ ὑπόγεια αὐτῆς οἰκήματα». «Ἐν τοῖς ταξειδίοις μου, λέγει ἕτερος περιηγητής κατώρθωσα νὰ πλησιάσω ἀπαρατήρητος ἐγγὺς πολλῶν τοιούτων κατασκηνώσεων. Ἐν μιᾷ τούτων παρετήρησα ἡμέραν τινὰ κύνα πολὺ χονδρότερον τῶν ἄλλων σοβαρῶς παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς κατοικίας του καθήμενον. Εἶχεν ὕψος ἀξιοπρεπὲς ὅπερ προσείλκυσε τὴν προσοχήν μου, καὶ παρέμεινα ὁλόκληρον ὥραν παρατηρῶν αὐτόν. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα δωδεκὰς συμπολιτῶν του τὸν ἐπεσκέφθη ἀλληλοδιαδόχως· προσήρχοντο μετὰ σεβασμοῦ, συνωμίλουν στιγμάς τινας, εἶτα δ' ἀπήρχοντο, ἄλλοι μὲν φαιδροί, ἄλλοι δὲ σκεπτικοί. Δὲν δύναμαι νὰ βεβαιώσω ἐὰν ὁ χονδρὸς ἐκεῖνος κύων ἦτο ἀρχηγός των, οἱ δ' ἐπισκέπται του ἐπληροφόρουν αὐτὸν περὶ τῶν τῆς κοινότητος ὑποθέσεων· ἀλλ' ἐὰν ζῷόν τι δύναται νὰ δώσῃ νόμους καὶ νὰ ὀργανώσῃ διοίκησιν, τοῦτο εἶνε ὁ κύων τῶν λειμώνων.» Κατὰ δυστυχίαν τῶν μικρῶν τούτων ὡραίων κυνῶν, ἡ σὰρξ των εἶνε ἐξαίρετος, οἱ δὲ περιηγηταὶ μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὸ νὰ παρατηρῶσιν αὐτά, τὰ φονεύουσιν ἀσπλάγχνως.

Ἀπὸ Σκύλλης εἰς Χάρυβδιν. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἰαμάϊκας ἔπαθον τὸ ἑξῆς: Πρὸ δεκαετίας οἱ ἀρουραῖοι μοῦς εἶχον αὐξήσῃ εἰς βαθμὸν ὀλέθριον διὰ τὰς φυτείας τῶν ζαχαροκαλάμων. Ὅπως καταπολεμήσωσιν αὐτοὺς ἔφεραν ἐξ Ἰνδιῶν τρία ζεύγη ἰχνευμόνων, ἅτινα ταχέως πολλαπλασιασθέντα ἤρχισαν τὸ σωτήριον ἔργον. Οἱ ἀρουραῖοί μας ἀμειλίκτως διωκόμενοι μετὰ παρέλευσιν τριῶν τεσσάρων ἐτῶν ἐξηφανίσθησαν. Ἀλλὰ εἰς τὸ διάστημα τοῦτο οἱ ἰχνεύμονες ἐπολλαπλασιάσθησαν, μὴ ἔχοντες δὲ πλέον πρόχειρον τροφὴν τὴν τρυφερὰν σάρκα τῶν μυῶν ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ὀρνίθων καὶ τῶν ἄλλων κατοικιδίων πτηνῶν, δὲν φείδονται δὲ καὶ τῶν φωλεῶν τῶν περδίκων καὶ τῶν ὀρτύγων τῆς νήσου, τὰς ὁποίας εὑρίσκουσιν εὐκόλως διότι εἶνε ἐκτισμέναι κατὰ γῆς. Οἱ πρώην σωτῆρες κατέστησαν τύραννοι ἀνυπόφοροι, καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Ἰαμάϊκας ζητοῦσι τώρα τρόπον πρὸς ἐξόντωσιν αὐτῶν.

Ἡ θεραπεία τῆς φθίσεως. Ἐν τῷ λονδινείῳ Χρόνῳ τῆς 1 Νοεμβρίου ἐδημοσιεύθη τὸ ἑξῆς ἐκ Βερολίνου τηλεγράφημα: « Δύο φθισικοί, νοσηλευθέντες ἐν τῷ νοσοκομείῳ τοῦ Ἐλέους, διὰ τῆς μεθόδου τοῦ Κώχ, ἐθεραπεύθησαν». Κατ' ἄλλα τηλεγραφήματα τὰ πειράματα τοῦ Κώχ ἐξακολουθοῦσι, παρακολουθεῖ δ' αὐτὸν μετ' ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος ὁ ὑπουργὸς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως Γκόσσλερ, ὅστις ἀπηύθυνεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα μακρὰν ἔκθεσιν, προτείνων εἰς αὐτὸν τὴν ἐν Βερολίνῳ ἵδρυσιν ἐργαστηρίου βακτηριολογικῶν ἐρευνῶν, ὁμοίου πρὸς τὸ ἐν Παρισίοις λειτουργοῦν παστεύρειον ἵδρυμα. Ὁ Κὼχ ἐλπίζει ὅτι θὰ δυνηθῇ ἐπι-

σήμως ,' ἀνακοινώσῃ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐπὶ τῆς φθίσεως πειραμάτων του εἰς τὴν ἰατρικὴν Ἑταιρίαν κατὰ τὰ μέσα Δεκεμβρίου.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά. Κατ' αὐτὰς ἐκδίδεται ὁ πρῶτος τόμος τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ταλλεϋράνδου ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ δουκὸς τοῦ Βροϊλ, ἐκτελεστοῦ τῆς διαθήκης τοῦ διασήμου διπλωμάτου.

— Ἐν φιλολογικῇ συνεδριάσει, ἧς προήδρευεν ὁ ἔκπτωτος Αὐτοκράτωρ τῆς Βρασιλίας Δὸν Πέτρος, ὁ ἐν Παρισίοις παρεπιδημῶν Αἰγύπτιος σείκης Ἀβοῦ-Ναδδαρᾶ, ὡμίλησε περὶ τῆς φιλολογίας καὶ τῶν ἠθῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ ῥήτωρ ἐξεφράζετο εἰς ἄπταιστον γαλλικήν, διέσωζεν ὅμως καὶ ἐν τῇ ξένῃ γλώσσῃ τὸ εἰκονικὸν ὕφος τῆς πατρίδος του. Ἐμνημόνευσε διάφορα χωρία ἔργων Ἀράβων συγγραφέων καὶ ὑπέμνησε τὸ πρὸ εἰκοσιπενταετίας ὑπὸ τοῦ Μαχδῆ, τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Σουδάν, λεχθὲν αὐτῷ ἐν Καίρῳ: « Οἱ σοφοὶ ὁμοιάζουν πρὸς τοὺς ἀστέρας τοῦ στερεώματος». Ἀκούων τοῦτο ὁ δὸν Πέτρος ἔκυψε πρὸς τὸν γείτονά του καὶ εἶπεν αὐτῷ σιγανά: «Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι εἶνε ὀλιγώτεροι». Ὁ Ἀβοῦ-Ναδδαρᾶ ὡμίλησε κατόπιν περὶ τῆς Ἀνατολίτιδος γυναικός, ἧς ἐξῆρε τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν νοημοσύνην, κατέληξε δὲ ἀπαγγείλας σονέττον πρὸς τιμὴν τῆς Γαλλίας.

— Ἐξεδόθη τὸ νέον μυθιστόρημα τοῦ Ἀλφόνσου Δωδὲ Port - Tarascon, ἐν τῷ ὁποίῳ συνεχίζονται καὶ περατοῦνται αἱ περιπέτειαι τοῦ περιφήμου ἐκ Ταρασκώνης ἥρωος Ταρταρέν, τοῦ ἐμπνεύσαντος εἰς τὸν Δωδὲ δύο μυθιστορήματα, τὸν « Ταρταρῖνον ἐκ Ταρασκώνης » καὶ τὸν «Ταρταρῖνον ἐπὶ τῶν Ἄλπεων», ἀμφότερα θεωρούμενα ὡς ἀριστοτεχνήματα παρατηρήσεως καὶ λεπτῆς εἰρωνίας.

— Ἐν Βερολίνῳ συνέστη ἑταιρία σκοποῦσα τὴν ἔκδοσιν τῶν ἀξίων λόγου ἔργων τῶν ἐκδοθέντων κατὰ τὸν ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰῶνα λατινιστί. Τὸ πρῶτον ἐκδοθησόμενον ἔργον εἶνε ὁ Acolastus τοῦ Γουλιέλμου Γραφαίου, τυπωθὲν ἐν Βασιλείᾳ κατὰ τὸ 1534.

— Συνεχὴς εἶνε ἡ φιλολογικὴ παραγωγὴ τοῦ Γλάδστωνος. Μετὰ τὸ ἄρτι δημοσιευθὲν περὶ τῶν ὁρίων τῆς ὁμηρικῆς ἐπιστήμης ἔργον του καὶ ὡραίαν μελέτην περὶ τοῦ προσφάτως ἀποθιώσαντος καρδιναλίου Νώϋμαν, ἐκδίδει ἕτερον τόμον ὑπὸ τὸν αἰνιγματώδη τίτλον: Ὀάκυρίευτος βράχος τῶν Ἱερῶν Γραφῶν. Τὸν τίτλον ἐξηγεῖ τὸ θέμα τοῦ ἔργου. Ὁ Χούσλεϋ ἰσχυρίσθη ἄλλοτε ὅτι ὁ κατακλυσμός, ὅπως περιγράφεται ὑπὸ τῆς Γραφῆς, ἀδύνατον εἶνε νὰ συνέβη ποτέ, ἀλλ' ὁ Γλάδστων διὰ σειρᾶς γεωλογικοθεολογικῶν ἐπιχειρημάτων ζητεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὅπως ἐπὶ πάντων τῶν ἄλλων, ἡ Γραφὴ συμβαδίζει μετὰ τῆς ἐπιστήμης.

— Ὁ Λέων Τολστόϊ, δημοσιεύων ἔν τινι ἀγγλικῷ περιοδικῷ ἐκτενὲς θεολογικὸν μυθιστόρημα ὑπὸ τὸν τίτλον: Ἐργάζεσθε, ἐφ' ὅσον κατέχετε τὸ φῶς, ἐπεράτωσεν ἀρτίως καὶ πεντάπρακτον δρᾶμα. Ἐπειδὴ πάντα τὰ ἔργα τοῦ Ῥώσσου συγγραφέως εἶνε ἐκ τῶν προτέρων ἀπηγορευμένα ἐν Ῥωσσίᾳ, τὸ νέον ἔργον του, ῥωσσικὸν κείμενον καὶ ἀγγλικὴ μετάφρασις συγχρόνως, θὰ δημοσιευθῶσι κατὰ τὰ μέσα τοῦ προσεχοῦς Ἰανουαρίου ἐν Λονδίνῳ.

Καλλιτεχνικά. Εἰς τὸν μέγαν Ἄγγλον ποιητὴν Σέλλεϋ, τὸν ὁποῖον ἡ νεωτέρα κριτικὴ τάσσει καὶ ὑπὲρ τὸν Βύρωνα αὐτόν, πρόκειται ν' ἀνεγερθῇ μνημεῖον ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν ᾧ τόπῳ ἀπετεφρώθη τὸ πτῶμά του κατὰ τὸ 1822. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τὸ Ἀθήναιον ὑπενθυμίζει ὅτι τὸ ἐν Μεσολογγίῳ πρὸς τιμὴν τοῦ Βύρωνος στηθὲν μνημεῖον ἔλαβε τὴν τύχην νὰ καταστῇ ὁ σκοπὸς τῶν σκοποβολούντων κατοίκων τῆς πόλεως!

— Δημόσιος ἔρανος, ἀνοιχθεὶς ὑπὸ τῆς παρισινῆς ἐφημερίδος Γαλάτου πρὸς ἵδρυσιν ἀνδριάντος εἰς τὸν Μπιζέ, τὸν μελοποιὸν τῆς Κάρμεν καὶ τῶν Ἀλιέων τῶν Μαργαριτῶν, ἀπέφερε ποσὸν 30,025. φράγκων.

Ἐπιστημονικά. Σπουδαιοτάτη ἀνακάλυψις ἐγένετο ἐσχάτως ἔν τινι σπηλαίῳ τοῦ Γαιμονδὲν ἐν Δορδόνῃ τῆς Γαλλίας· ὁ φυσιοδίφης κ. Μιχαὴλ Ἀρδὺ εὗρεν ἐκεῖ σκελετὸν ἀνθρώπινον καὶ ἄλλα λείψανα ζώων, μεταξὺ δὲ τούτων ἀνεγνώρισε σιαγόνα φώκης ἐκ τοῦ γένους τῶν Γροιλλανδικῶν. Αἱ φῶκαι αὗται διαιτῶνται νῦν εἰς ἀκτὰς τὰς τῆς Γροιλλανδίας καὶ καθ' ὅλον τὸν βόρειον παγωμένον ὠκεανόν, μόλις δὲ κατέρχονται ἐνίοτε μέχρι τῶν παραλίων τῆς Σκωτίας καὶ τῆς Νορβηγίας. Ἡ ἀνακάλυψις ὀστῶν φώκης ἐν Γαλλίᾳ ἀποδεικνύει ὅτι τὸ κλῖμα αὐτῆς ὑπῆρξέ ποτε τόσον ψυχρὸν ὥστε ἠδύναντο νὰ ζήσωσιν ἐν αὐτῷ ζῷα τῶν παγωμένων χωρῶν.

Θεατρικά. Μεθ' ὅλην τὴν λαμπρότητα τῆς σκηνικῆς διασκευῆς καὶ τὴν θαυμασίαν ὑπόκρισιν τῆς Σάρρας Βερνὰρ ἡ ἐπιτυχία τῆς «Κλεοπάτρας», τοῦ νεωτάτου τούτου δράματος τοῦ Σαρδοῦ ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Πύλης Ἁγίου Μαρτίνου ὑπῆρξε μετρία.

— Νέον δρᾶμα τοῦ γνωστοῦ γερμανοῦ συγγραφέως Ἕρμαν Σούδερμαννς. «Τέλος τῶν Σοδόμων» ἐπρόκειτο νὰ παρασταθῇ κατ' αὐτὰς ἐν τῷ Βερολιναίῳ Θεάτρῳ Λέσσιγκ, ἀλλ' ἡ ἀστυνομία ἀπηγόρευσε τὴν παράστασιν αὐτοῦ. Ἡ ἀπαγόρευσις ἐξήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν τῶν φιλελευθερωτέρων ὀργάνων τοῦ γερμανικοῦ τύπου.

ΠΑΝΤΟΙΑ

Πόσον οἱ ὀθωμανοὶ καὶ μάλιστα αἱ ὀθωμανίδες ἀγαπῶσι τὰ ζαχαρικὰ μαρτυρεῖ καὶ αὐτὴ ἡ ἀπογραφικὴ σημείωσις τοῦ ὑπουργείου τοῦ ἐμπορίου τῆς Γαλλίας, καθ' ἣν εἰσήχθησαν εἰς Τουρκίαν ἐκ Γαλλίας προερχόμενα κατὰ τὸ ἔτος 1889 ζαχαρικὰ ἀξίας 2 ἑκατομμυρίων φράγκων. Μεγάλαι ποσότητες τούτων ἀπεστάλησαν κατὰ παραγγελίαν ἀπ' εὐθείας εἰς χαρέμια ἡγεμονικὰ καὶ ἀρχοντικά.

ΕΔΩ Κ'ΕΚΕΙ

Μεταξὺ συζύγων. Ὁ διάλογος εἰς τὸν προθάλαμον δύο ὥρας μετὰ τὰ μεσάνυκτα. Ἐκείνη :— Τέσσαρας ὥρας καθώμουν τοῦ κάκου καὶ πρόσμενα ὡς ποῦ νὰ ἔλθῃς ἀπὸ τὴν λέσχην! Ἐκεῖνος :— Καὶ ἐγὼ ἄλλαις τέσσαρες ὥραις τοῦ κάκου πρόσμενα 'ς τὴ λέσχη ὡς ποῦ νὰ κοιμηθῇς.

Ἀπολογία. — Γιάννη, πάλι ἄργησες νἄλθῃς σήμερα 'ς τὸ μαγαζί. — Νὰ μὲ συμπαθᾶτε, ἀφέντη· γέννησε ἡ γυναῖκά μου. — Μὰ τὸ ἴδιο μοῦ εἴπες καὶ χθές. — Ναί, ἀφέντη, τ' ἀναθεματισμένα ἤτανε δίδυμα!

Ἐν Ξενοδοχείῳ. Δύο κύριοι συναντῶνται εἰς τὴν κλίμακα καὶ χαιρετίζει ὁ εἷς τὸν ἄλλον: — Ἔχετε πολὺν καιρὸν εἰς αὐτὸ τὸ ξενοδοχεῖον; — Δύο χρόνια; — Δύο χρόνια! καὶ μένετε; πῶς ὑποφέρετε τὸ χάλι του; — Εἶμαι ὁ ξενοδόχος!

Ἀπρόοπτον. — Τοῦ ἀνδρός μου ποτὲ δὲν τοῦ πονοῦν τὰ δόντια. — Εἶνε ὅλα γερά; — Ὄχι... εἶνε ὅλα ξένα.

ΤΡΕΙΣ ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Πολλάκις συμφέρει περισσότερον νὰ νομίζεσαι ἔξυπνος παρὰ νὰ ἦσαι.

*

Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι διὰ νὰ κάμουν καλὸν εἰς τοὺς ἄλλους ἐξώδευαν ὀλίγα ἀπὸ ὅσα ἐξοδεύουν διὰ νὰ κάμουν κακὸν εἰς ἑαυτοὺς ἡ πτωχεία θὰ ἔλειπεν ἀπὸ τὸν κόσμον.

*

Τὰ δάκρυα τῶν γυναικῶν εἶνε πρόστυχον ἐμπόρευμα τὸ ὁποῖον μὲ καλὴν διαχείρησιν δίδει μεγάλα κέρδη.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1890 — 2383